

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Vol IV
N-rele
57 și 38

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul

CLUJ, DUMINECĂ 18 și 25 Septembrie 1927

Lei 20

Imprimat legal.

21. SEP. 1927

CUPRINSUL

<i>PROBLEME SOCIALE: Biharia (studiu sociografic în plășile</i>	
<i>Vaşcău și Beiuș) — — — — —</i>	Ion Clopoșel
<i>Șomajul și plasarea în Franța — — — — —</i>	Contele de Leyges
<i>POLITICA EXTERNĂ: Lordul Rothermere — — — — —</i>	N. Ghiulea
<i>ACTUALITĂȚI: Sfârșit de sezon — — — — —</i>	Al. Ciura
<i>Impresii din orașele Insulelor Britanice (sfârșit) — — — — —</i>	Dr. Gh. Preda
<i>Muncitorii dela Ghelari — — — — —</i>	Horia Trandafir
<i>DISCUȚII LITERARE: Porecle logojenești (sfârșit) — — — — —</i>	Dr. Petru Barbu
<i>EUROPA CONTIMPORANĂ: Opinia franceză și campania</i>	
<i>lordului Rothermere — — — — —</i>	Ion Breazu
<i>PROBLEME ECONOMICE: Aspecte din agricultura Germaniei</i>	
<i>și Elveției — — — — —</i>	Ion Luca Ciomac
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Mișcarea teatrală în</i>	
<i>București — — — — —</i>	Ion Băilă
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚII SĂPTĂMÂNALE: Propunerile celor</i>	
<i>mici. — Bustul lui N. Bogdan. — Dezastrul economic din</i>	
<i>Bihor. — Conferințe agricole în județul Cluj. — Cronică mă-</i>	
<i>runtă. — Imbrăcăminte suspectă. — Cercetări noi grafologice.</i>	
<i>— Naționalismul în cărțile didactice. — Expoziția cehoslovacă</i>	
<i>în Varșovia. — Scaunul electric nu omoară. — Dela Asocia-</i>	
<i>țiunea. — Bibliografie. — Redacționale. — — — — —</i>	Red.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 5.
CALEA VICTORIEI No. 8
Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite,
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

Muncitorii dela Ghelari

Uzinele de fier ale statului din Hunedoara și-au redus foarte mult producția, fără a se cunoaște prea bine cauzele. Statul își neglijează uzinele proprii și preferă să angajeze comenzi pe la firmele particulare. E drept că nu s'au prea văzut întreprinderi de stat rentabile, pe când inițiativa particulară a dat totdeauna o capacitate superioară de producție. Dar splendidele uzine ale Hunedoarei de ce să stea mâncate de rugină? De ce nu i-se dau vagoane pentru reparații? De ce este un singur furnal în funcțiune? Intenționează cineva să discaifice aceste uzine pentru a deține argumentul nevoii comercializării lor intrând în mâni particulare?

Consecințele stagnării se văd în suferințele populației din împrejurimi, care nu mai poate face angajamente de muncă. Nicio dată dela înființarea uzinelor nu s'a lucrat mai puțin decât acum. A fost oprită și cărămădăria care dădea excelent material al gurii eliminate din fontă.

Suntem maeștri în a împiedeca dezvoltarea industriei.

Nenorocirea este și mai mare în satul Ghelari unde se fac exploatrările materialului brut. Numeroși țărani nu-și mai găsesc condiția permanentă de lucru, sunt victimele somajului.

Pe deasupra nemulțumirile angajaților cresc din cauza unor măsuri arbitrare ale ministerului industriei: muncitorilor organizați într-o societate de consum nu li-se lasă libertatea de a se aproviziona cu făină de unde vor ei, ci li se transportă cantități mari de făină, pe preț mare, în loc de făină obișnuită de pâine țeftină. „Dragostea” față de ei este supărător de insistentă; nu de mult li s'au livrat bocanci „neftini”, perechea cu 150 lei, cari însă durează exact o zi. Un negustor șiret de bocanci și-a oferit marfa și s'au găsit proști cari să i-o cumpere fără prealabilă examinare a calității de talpă și piele. Mai bine ar fi fost lăsați în pace să-și cumpere ei înșiși bocanci solizi cu câte 300 lei perechea, însă cari țin o jumătate de an.

În depozitul consumului sunt zece de saci de făină rînă, respinsă de muncitori și stricată, mucegăită încă de un an.

Acelorași muncitori nu li-se achită tan-tiemele la cari au dreptul în baza contractului colectiv. Statul e dator cu vre-o 5 milioane de lei... acestor sărântoci și flămânzi. Să li se facă dreptate și să se respecte un drept legal. Statul trebuie să dea exemplu, înainte de oricine, că știe să-și îndeplinească obligațiile legale!

Se mai poate tolera atât nepăsarea vinovată?

Horia Trandafir.

Propunerile celor mici. — Multe autorități locale ni se plâng, că propunerile, memoriile și referatele lor nu sunt suficiente considerate de către superiori. Zadarnic se trudesc să îndrepte relele, căci soluțiile rămân fără urmare. Am văzut oameni înimoși și idealști complect desgustați de situație. Un revizor școlar de circumscripție era profund amărît, că nu se iau în seamă propuneri de ameliorări urgente înaintate încă de doi ani forurilor de sus. A ucide în oameni avântul este descurajator lucru. Centralismul uniformizator și disprețuitor față de amănuntele locale este o plagă pentru o țară.

Bustul lui N. Bogdan. — Luni 19 Sept. are loc în Vășcău desvălirea bustului în marmoră al frunțașului regretat N. Bogdan, ucis de bolșevici în satul Lunca în 1919. N. Bogdan fusese directorul unei bănci din Vășcău și se arătase plin de bărbăție și de un caracter dintr'o bucată. Bustul este opera sculptorului tinăr bihorean Andrișoi.

Dezastrul economic din Bihor. — Pomicultura bihorenilor este o îndeletnicire veche ce contează în gospodăria lor. Au fost sate cari au dat câte 4—5 vagoane de nuci și au încasat câte 1 mil. și jumătate lei. Țăranii puteau să-și plătească dările și să se aprovizioneze cu alimente necesare. Un îngheț cumplit din primăvară a distrus însă întreaga recolta nucilor, pricinuindu-se pagube ce pot fi evaluate la 20—30 milioane lei.

În această situație e de dorit ca guvernul să stea într'ajutorul țăranilor, făcându-le îlesniri în ce privește achitarea dărilor, căci nația a ajuns la sapă de lemn, la o criză de numerar cum n'au mai cunoscut.

Conferințe cu caracter general aranjate de Camera agricolă. — În comuna Hida la 9 Oct. 1927; în comuna Ghilău la 16 Oct. 1927; în comuna Mociu la 23 Oct. 1927; în comuna Huedin la 25 Oct. 1927.

La aceste expoziții Camera de Agricultură Cluj va acorda diferite premii în bani și natură (unelte, semințe etc.) celor ale căror produse vor da dovada unei bune îngrijiri și a unei munci ce trebuie răsplătită.

În afară de aceste va cumpăra produsele ce vor corespunde cerințelor în vederea unei bune selecționări de vite și produse agricole.

În vederea întocmirii bugetului pe 1928 plenul Camerei a fost convocat pentru ziua de 28 Sept. orele 9½ dimineața.

De asemenea pentru stăpîrea cusutei din lucerniere și trifoiști Camera va lua măsurile necesare ca cumpărările și vânzările de semințe de trifoi și lucernă să se facă numai prin Cameră care va procura semințe descusutate.

Actualmente se lucrează și în direcția înființării unor depozite de mezinii și unelte agricole în mai multe centre din județ.

Imbrăcămintea suspectă. — Presa din capitală a înregistrat zilele trecute curiosul caz al polițaiului Comșa din târgușorul Piatra Neamț, care a arestat pe o fetiță de 14 ani venită acolo dela București la niște rude. Dusă în fața tribunalului, dșoara cu rochia prea scurtă a fost achitată de orice urmărire și pusă în libertate.

În același timp ziarele străine aduceau știri analoage din capitala Japoniei, unde poliția arestatea într'o singură zi 150 de persoane pentru delictul de a se fi prezentat publicului în imbrăcămintea „suspectă” europeană, care consta din haine fasonate la ultima modă „charleston” și cu pantaloni Oxford.

Polițiștii japonezi credeau, că au pus mâna pe niște „străini” periculoși și mare le-a fost mirarea, când s'a constatat la identificarea celor arestați, că toți erau japonezi sadea, fii din cele mai bune familii aristocrate sau studenți distinși dela universități. Urmarea a fost că poliția din Tokio a interzis japonezilor de a mai purta pantaloni „Oxford”.

Polițaiul român dela Piatra-Neamț poate

fi mândru că mai are tovarăși „de principii”, nu în Balcanii apropiati, ci departe, departe în extremul orient.

Cercetări noi grafologice. — Cunoscutul grafolog Robert Saudek publică în revista engleză „British Journal of medical Psychology”, care apare în editura „Cambridge University Press”, rezultatele ultimelor sale cercetări în domeniul grafologiei. Saudek afirmă, că după experiențe de ani de zile făcute cu ajutorul mai multor firme industriale importante din Anglia a ajuns să cunoască complexul celor zece elemente ale scrisului, după care se poate recunoaște necinstea scriitorului. În 140 de cazuri cercetate s'au găsit în mod neîndoelnic aceste elemente la 14 inși, despre cari s'a dovedit, că într'adevăr au fost oameni necinstiți, ceea ce au confirmat și respectvele firme industriale, dela care au fost trimise scrisorile din chestiune. Saudek afirmă, că în nici unul din cele 14 cazuri găsite ca provenite dela persoane necinstite nu s'a înșolat, acuzând pe cineva pe nedrept, și numai într'un singur caz n'a putut descoperi pe autorul necinstit al unei scrisori.

Dacă afirmațiunile lui Saudek se bazează într'adevăr pe metode strict științifice, atunci rezultatele obținute sunt de o deosebită importanță, căci pe această bază grafologia ar putea servi în viitor la selecționarea personalului în servicii publice și mai cu seamă la întreprinderi comerciale.

Expoziția cehoslovacă în Varșovia. — La 24 Septembrie se va deschide la Varșovia o expoziție de pictură, grafică și arhitectură organizată de guvernul cehoslovac. Expoziția aceasta este cea mai mare din câte a organizat până acum statul cehoslovac în diverse centre din țările străine. La Varșovia se va arăta în mod retrospectiv și dezvoltarea artei moderne cehoslovace. Cei mai de seamă artiști cehoslovaci vor fi reprezentați prin tablourile lor cele mai caracteristice. Grafica va fi reprezentată prin 100 piese, iar arhitectura prin mai multe fotografii ale celor mai importante construcții moderne executate în timpul din urmă în Cehoslovacia.

Redacțională. — Un studiu important sociografic vom publica în nrul viitor. Este o anchetă vastă făcută în Roșia montană: ea rezumă stările actuale ale țării Țopilor. Zgăvîrea conștiințioasă a stărilor, fixarea problemelor reale ale statului nostru este un ideal al revistei noastre. Vom publica, venite dela oricine, cu plăcere asemenea studii pe teren, cari au superioritatea îndivăcării celor mai bune soluții pe cari și le pot însuși guvernauții, oamenii de acțiune ca și teoreticianii științelor sociale. Ancheta din Roșia montană este întreprinsă de distinsul nostru colaborator dl Petru Suciu, director de liceu în Turda.

— Ancheta convocată de „Societatea de mâine” asupra problemei Munților Apuseni are loc în Arad la 2 Octombrie, iar în Cluj în ziua de 9 Octombrie (sala de ședințe a primăriei.) Toți cercetătorii și intelectualii de inimă sunt chemați la această anchetă.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:
Calea Victoriei 51. Telefon 308
Plaza Unității No. 8.
CLUJ, Duminecă, 18 și 25 Septembrie 1927

Anul IV N-rele 37 și 38
Numărul: Lei 20

BIHARIA

— Studiu sociografic în plășile Vașcău și Beiuș —

În planul preocupărilor mele sociografice a fost și cunoașterea aprofundată a Bihariei muntoase. Știm din cercetările anului trecut că pe acolo și-au făcut vaduri către pustă moții Arieșului: cu cai mărunți pe Arieș în sus prin Lăpuș, peste Cucurbătă la Băița minieră, ori cu carele pline de chiște și vase de lemn, ocolind cale lungă, prin Abrud și Brad pe Crișul Alb, peste Dealul mare, prin Hălmagiu-Ciuci la Vașcău, în Valea Crișului Negru. Mi-am dat seama, că bazinul cursului superior al Crișului Negru aparține complexului de împrejurări cu condiții egale de viață, care cuprinde întreagă regiunea scaldată de cele trei Crișuri, Arieș și Someș până unde aceste ape bogate se pierd în șes îmuindu-și viociunea și sgomotul răcoros dela munte. Din coastele prăpăstioase, încercate de păduri seculare și de surse abundante de izvoare ale versantului de vest al masivului Bihariei se desfășură șesul ondulat al plășilor Vașcău și Beiuș limitat la apus de munții Vașcăului și Behiului, străbătut de văi diferite cari toate îngroașe volumul Crișului Negru.

Peste o sută de sate și-au durat aici existența străveche: puține regiuni au putut să trăiască mai izolate și mai conservate cu toate particularitățile ancestrale ca această vale stăpânită de voevodate românești recunoscute de către regii Ungariei. Bătrâne biserici, ca cele din Șeghiște și Remetea, ale căror picturi bizantine de pe rămașițele de ziduri le dă la iveală dintele vremii, mărturisesc de o neîntreruptă continuitate a rosturilor națiunii în aceste meleaguri.

Insemnările mele iau un loc precis între literatura admirativă de impresii ocazionale și știința pură. Ele vorbesc de viața în curs, cu sinuozitățile și variațiile ce caracterizează actualitatea unei societăți.

A prinde reliefurile tipului de existență ce caracterizează teritoriul celor două plăși, nu este ușor. Mai ales pentru că fizionomia specifică nu se poate constitui decât pe lângă strângerea materialului statistic dela fiecare autoritate de stat, coordonarea lui și verificarea personală la fața locului. Poate că dificultatea cea mai serioasă a pătrunderii realității consistă în lipsa de juxtapunere a experiențelor și datelor culese de către diversele administrațiuni de stat, ce lucrează în mod independent și nu-și concentrează situațiile nici cel puțin la județ. Cum să-ți faci o oglindă asupra mersului neregulat, în necontenință schimbare, al treburilor publice, fără conexiunea sociologică a activităților?

Teritoriul delimitat pentru studiu a fost sortit din timpuri imemorabile (sec. XII-lea) să fie donație regală, feud mai întâiu al bisericii romano-catolice. Impărăteasa Maria Terezia a dat vreo 153.000 jug. episcopiei greco-catolice

a Orăzii Mari (1777). Statul încă și-a reținut întinderi pentru sine — erariale. Au mai fost apoi domni de pământ.

Țăranii noștri au dus o năcăjită și milenară viață de iobagi. Domeniile de stat au fost distribuite țăranilor cu prilejul reformei agrare dela 1848—53. Dela introducerea cârților funduare încoace (1855—57) țăranii au mai pierdut din proprietăți, prin vânzări și comasări. Un bun câștigat a fost posesorul de pășune și pădure, smuls domnilor de pământ. Suprafețele individuale erau însă prea mici. Lipsa de pământ a fost chinuitoare. Țăranii s'au proletarizat complet. Nici 10 procente nu puteau fi scutiți de căutările îndelungi de lucru, brațul fiindu-le unicul mijloc de viață, unica valoare de muncă.

O soluție mântuitoare se vedea găsită în reforma agrară. Aceasta era problema cea mare, dela a cărei deslegare se aștepta un avânt necunoscut încă al prosperității publice.

Meritau acești țărani o viață mai odihnită, mai statornică, mai ferită de peregrinări pe întinsele șesuri până la Tisa și Dunăre. Se impuneau aprobate măsuri cari să găsiască aci acasă mijloace onorabile de existență, pentru a evita viața de nomad, iarna în exploatarea de păduri, vara la săpat, seceriș, cosit și cules pe cele câmpii mănoase ale prinților, conților, baronilor și burgheziei capitaliste moderne.

Și cu toată strămoșia lor materială crișenii aceștia și-au știut face loc în istorie. Din mijlocul lor au răsărit personalități culturale și politice de mână întâiu. Bihorul nu este o Siberie, ci o provincie în care au pulsat totdeauna simțământul românesc și credința democratică. De aci s'au înălțat figurile culturale și literare de ieri și de astăzi ale profesorilor universitari Alexandru Roman și Miron Pompiliu (Auseu, Șteiu), publicistul Iosif Vulcan (Holod), profesorul preparandiei aradane dr. Gheorghe Popa (Câmpani), Partenie Cosma (Beiuș), vlădica Miron Romanul (Mezieș), Vasile Mangra (Săldăbagiu), vlădica Ignatie Pap (Pocioveliste), Nicolae Zigre (Lupoia), martirii naționali dr. Ion Ciordas, dr. N. Bolcaș și N. Bogdan (Betfia, Remetea, Criștor), prof. At. Tuducescu (Câmpani) care a înființat în 1861 cel dintâiu ziar tipărit cu litere latine: *Concordia* în Budapesta, Aloiziu Vlad fost deputat, publicistii Petre F. Pap protopop, dr. C. Pavel prof. și fost prefect, Lucian Bolcaș, Vasile Popovici (monografia comunei Șeghiște), Moise Sora Novacu preot și traducător în versuri al Eneidei lui Virgiliu, Gavril Botnar fabulist, scriitoarele Luceștia Suci (Ucureș), Viora din Bihor (dna Ciordas) ș. a multe figuri istorice pe cari d. prof. C. Pavel știe cu

îndemânare să le evoce din negura uitării, în studiile sale istorice recente. Beiușul a fost un centru al intelectualității românești, care nu poate fi umbrat și nu stă mai pe jos decât Oradea care a cunoscut luceferi ca Samuil Vulcan, Mih. Pavel, Erdeli, Em. Gojdu și Al. Gavra.

*

Progresul se datorește fără îndoială în bună parte școlilor bătrâne din Beiuș, dela înființarea cărora se împlineste în 1928 o sută de ani. Astfel domeniul episcopal își găsește o legitimitate istorică în sacrificiul pentru cultura românească; justificăm feudalitatea pentru splendorile renașterii, și capitalismul pentru bogăția civilizației orășenești. Cu toate astea episcopii să nu regrete că reforma agrară li-a luat domeniile: acea populație bihoreană nu mai putea aștepta liniștită de foamete și trudă. Pământul se cuvenia ei. Dar domeniile dețineau numai teren păduros. Loc arător nu era aci, ci mai departe, pe șesul Salontei și Orăzii, lucrat de crișenii harnici, de părinții și moșii lor, și deci legea pământurilor le dă dreptul la împroprietărire prin colonizare. Reforma agrară trifurcă problema: împroprietărire urmează să se facă deci aici în terenurile de pădure, pășunat și de colonizare.

Ce s'a ales însă de reforma agrară în Bihor? O vastă și nerușinată panama, o minciună, o calculată înșelare, o neobrăzată speculație. Incredută în mâni necinstite reforma agrară în Bihor a fost complect compromisă, mistificată, falsificată voit, ca nimeni să n'o poată deslega o serie de ani, fiind aceste pământuri o vacă de muls a agronomilor, consilierilor agricoli, inspectorilor și protejaților lor superiori. Destinația loturilor s'a schimbat neconștient, țărani au fost dijmuiți, puși pe drumuri, amenințați că vor fi alungați de pe terenuri. O nesiguranță generală torturează sufletele nevinovate cari au sperat cu tărie în litera legii pământului. Putem afirma cu certitudine, în temeiul documentelor și constatărilor pe teren, că în Bihor reforma agrară a fost sistematic sabotată de însuși executorii legii. Starea de ex-lex, de trăgănare la infinit a înfăptuirii dă ocazii nesfârșite funcționarilor incorecți să stoarcă beneficii grase lăaturalnice pentru ei. Lanțul întreg al fărădelegilor exasperează buna, blânda, resemnata populație bihoreană până la frunțașii săi intelectuali cari se văd neputincioși în fața acestor paraziți, stipendiați omnipotenți și permanenți ai nenorocitei „reforme agrare...”

Agronomii Radovan dela Beiuș, Stănescu dela Marghita, Verzar dela Salonta, Teodorescu au fost arestați de către fostul prefect Iosif Iacob, care însă n'a izbutit să înduplece cu oricâte rugăminți i-a adresat pe ministrul său Garoflid a veni în Bihor ca să curme înșelăciunile. Un foarte bun cunoscător al problemei agrare din Bihor, d. dr. Iosif Maiorescu a insistat des pe lângă reprezentanții centrali ai ministerului să facă anchetă serioasă și să pedepsească pe vinovați: zadarnic totul. Fără efect au rămas și interpelările parlamentare. Chiar deputatul guvernamental de sub trecuta guvernare protopopol Petru E. Papp definiu astfel conjuncturile agrare în interpelarea sa dela 16/XI 1926: „53 de sate din jurul Beiușului jud. Bihor, așteaptă cu nerăbdare de ani îndelungați să fie odată împroprietăriți pe pământul la care au dreptul în baza legii agrare din Ardeal. Anii trec și țărani au rămas numai cu o dureroasă iluzie. În sufletul lor clocotește o adâncă revoltă și față de ceice i-au amestecat cu promisiunea, dar și față de slujbașii cari n'au fost la înălțimea datoriei lor”.

Nu este pământ?

Dar chiar aici în Bihor a fost împroprietărită arhiepiscopia romano-catolică din București cu 400 j. S'au retro-

cedat apoi 6000 j. bisericii romano-catolice orădane, în urma diferitelor intervenții. În sfârșit avem frumoase rezerve de stat; cu ce scop s'au creat ele smulgându-se pământul din gura țăranilor? Oare nu ele incită neîntrerupt populația flămândă? Rezerve de stat ne trebuiesc în Bihor? Organele agricole județene își bat capul cum să administreze aceste rezerve și chiar acum citesc în foaia nouă oficială a lor „Cuvântul plugarului” cu data de 4 Sept.: „pentru anul acesta d. Ioan Atanasiu Buzăgia consilierul agricol al județului Bihor a luat dispoziții ca toate rezervele de stat rămase după împroprietărire să fie arendate numai prin licitație publică”, și foaia cere ca arendarea să se cedeze în primul rând cooperativelor agricole și obștiilor sătești... Este surprinzător lucru că oficialitatea județeană agrară trăiește cu capul în nori, nu vrea să vadă setea de pământ și agitația adâncă a țăranimei bihorene depedate și nu ia imediat dispoziția de a distribui pământurile conform numărului mare al îndreptățiților cari au rămas doar cu numele pe tablourile întocmite și refăcute de atâtea ori. Am fi curioși apoi să știm de cari cooperative vorbește? Unde sunt ele? Cine le poate constitui la repezeală și de unde vor lua capitalul? Să nu ne batem joc de suferințele nenorociților!

Este cu totul exact, că organele speciale agrare de aici n'au nici minima cunoștință a împrejurărilor de proprietate, a condițiilor de reformă, nici bunăvoința de a accelera lucrările, dimpotrivă dau de bănuț că în mod conștient împiedică realizarea principiului de dreptate socială ce a prezidat legea pământului.

Petițiile către ministru, denunțările incorectităților, perlinajul satelor pe la ușile celor mari n'au ajutat nimic, inima împietrită a oficialității nu s'a înduișat. Am pus mâna pe un document grăitor care aruncă lumină suficientă asupra vinovației oficiale. O petiție adresată în 7 Martie de către câteva sute de îndreptățiți la colonizare din plășile Beiuș, Ceica și Vașcău descopere apucăturile tulburătorilor oficiali ai reformei agrare și cere: 1) revizuirea tablourilor celor îndreptățiți de a fi colonizați, pentruca să fie trecuți în tablou și toți aceia cari până acum nu știm din ce motive au fost sterși sau lăsați afară; 2) împărțirea loturilor prevăzute în lege în întregime și tuturor celor îndreptățiți din toate comunele; 3) o cercetare la fața locului, pentru a se constata, cât pământ a fost destinat pentru colonizare, cât și cui s'a împărțit, și dacă cei cari au primit pământul, sunt toți îndreptățiți de a fi colonizați 4) am dori foarte mult, ca la această anchetă să ia parte și pretorii de plasă, care sunt cunoscătorii împrejurărilor, pentru motivul că — regretabil — nu mai putem avea încredere în organele agrare cari ne-au exploatat bunacredință, ne-au luat bani, dar nu ne-au dat nimic”. I-se arată ministrului și un caz grav: „dd prefect și comandantul companiei de jandarmi din Beiuș, în urma denunțului făcut contra unui individ Florian Popescu, vor putea să arate măsurile pentruca cei îndreptățiți de a fi colonizați să nu fie jupuți de acel aventurier care cere câte 2000 lei dela fiecare om spunând, că numai așa va primi pământ...” Abuzurile se țin lanț și măsurile de reprimare întârzie, oricâte memorii și petiții se fac. Intr-atâta sunt de încălcite dosarele reformei, încât autoritatea centrală stă impasibilă și desorientată.

În seara de 14 Sept. *Societatea de mâine* a convocat în Beiuș o conferință a intelectualilor cu suprafață de acolo, cu scopul de a examina problemele regiunii, după ce am cutreerat zile dearândul satele și văile începând cu Criștiorul Vașcăului până la Roșia. Am arătat gravitatea chestiunii agrare, căci în sate întregi, cum sunt Pietroasa,

Gurani și Cociuba pe valea Galbinii, n'a fost suflet de om împrăștiat sau colonizat. Fără deosebire de partid, fruntașii culturali și politici din Beiuș au cercetat piedecile reformei agrare și posibilitățile de remediere.

Dificultățile realizării reformei agrare sunt: 1) pierderea dosarelor; 2) suspendarea continuă a agronomilor; 3) lipsa de inventar a împrăștiatilor, din care cauză pământurile revin vechilor proprietari; 4) nici o comună nu este întabulată, împrăștiatirea cu păduri nu este definitivă, deci domnește o stare de nesiguranță generală; 5) lipsa de sancțiuni față de abuzuri; 6) organele de executare a reformei agrare nu sunt coordonate cu administrația locală; 7) necunoașterea precisă a suprafețelor disponibile, a efectivului de împrăștiatire; 8) angajarea unor funcționari cu totul streini de stările locale și lipsiți de bună intenție, provocând adesea o confuzie de proprietate.

D. dr. Iosif Maiorescu a făcut o expunere amănunțită a stărilor anormale, dând pe față insuficiențele grave ale colonizării și ale împrăștiatirii cu păduri și pășuni comunale. Declararea ca rezerve de stat a terenelor expropriate a avut ca urmare măsura de a se institui arenda an de an, ori acest sistem dearendă are inconvenientele instabilității folosinței și prețului exagerat dearendă asupra căruia se mai plătește și o dare foarte urcată (200—300 lei pentru un cap de vită); pășunile expropriate trebuie să rămână proprietatea comunei și să nu mai depindă de autoritățile agrare, căci altfel se naște o confuzie de proprietate ce nu se poate descâlci ușor.

Conferința a constatat confuzia întinsă și asupra terenurilor păduroase, în urma căreia o seamă de întreprinderi forestiere exploatează devalma pădurile statului ca și ale comunelor în temeiul unor vechi contracte și pe preț derizoriu.

Astăzi există și lucrează în cele două plăși următoarele întreprinderi forestiere: *Sudrigiu-Petroasa* S. A. înființată în 1903, acționar principal d. Stern, mai are de exploatat 7000 j. pădure, fabrica sa de cherestea are 5 gatări, 7 locomotive și 50 km. linie ferată industrială, suprafețele sunt în satele Pietroasa, Gurani, Budureasa); *Industria de pădure Băița* din 1916, proprietar Berger din Budapesta, fabrica de cherestea cu 3 gatări, 3 locomotive și 30 km. linie ferată, exploatează în comuna Băița și mai are 2067 j. din totalul de 3947 j. pădure; *Soc. Laroche-Darvas* în Lunca are cherestea cu 3 gatări și 20 cf., a exploatat toată pădurea din hotarul Brihenilor; *Dobrinul* soc. românească exploatează lemn de foc în hotarul comunelor Măgura și Sighiștel, are cherestea în pădurea Criștior cu 2 gatări și 3 circulare. Toate sunt în plasa Vașcău. Contractele firmelor „Băița“ și „Dobrinul“ nu sunt încă validate de stat; valoarea delictelor silvice ale soc. „Băița“ se ridică la 40 milioane lei. Pădurea însă se taie și fără contracte. În plasa Beiuș firma cea mai mare este *Industria de lemn Sohodol* care a investit 42 milioane în exploatarea care continuă acum în hotarul comunelor Roșia, Lazuri-Sohodol (cari au 4641+3372 jug. pădure exploatabilă) și are o cale ferată de 45 km. cu stația de încărcare Șomeciș.

Statul și-a reținut rezerve de pădure exploatabilă în plasa Vașcău pe o suprafață de 9332 j. (Băița 2704, Criștior 2509, Ghighișeni 1394, Leheeni 148, Poiana 1329 și Beiuș 73.350 j. pădure). Imensa bogăție a regiunii este deci lemnul, de aceea 80% din populație sunt muncitori, proletari forestieri.

Conferința dela Beiuș, la cari au participat și cei trei

șefi ai organizațiilor politice locale: dr. Iosif Maiorescu (naț.-țăr), dr. C. Pavel (liberal), Petru E. Papp (p. poporului), a căzut de acord asupra următoarelor soluții:

— să se constate efectivul de împrăștiatire;

— rezervele de stat să fie trecute în efectivul de împrăștiatire;

— organele de execuțiune ale reformei agrare să se contopiască în administrațiunile județene: consilieratul agricol să fie serviciu județean sub controlul delegațiunii permanente, iar agronomul să fie atașat pretorului;

— tablourile îndreptățiilor la împrăștiatire și colonizare să fie revizuite cu judecată dreaptă;

— să se deschidă imediat o anchetă oficială a ministerului pentru a verifica această necesitate salvatoare.

În felul acesta executorii reformei agrare stau direct sub controlul factorilor oficiali de răspundere locală și al opiniei publice și se poate trece imediat la înfăptuirea maximă.

Actualmente administrația executivă a împrăștiatirii funcționează ca un serviciu exterior al statului, permițându-și o independență desăvârșită chiar și față de prefectul județului în persoana căruia trebuie să se coordoneze toate serviciile de pe teritoriul județean. Excesul de independență al serviciilor de reformă agrară și ce vămă aduce mari prejudicii prestigiului județelor respective. Ochiul autorității centrale a ministerului de agricultură nu poate controla unghiurile îndepărtate ale țării, și, oricât de perfectă ar fi tehnica inspecțiilor, tentațiile sunt mari și accesul până în Bihor este anevoios. Centralismul instrumentelor de aplicare a reformei agrare s'a înfățișat ca o năpastă pe capul bieteii populații.

O critică dreaptă, chiar dacă este aspră și taie în carne vie, nu poate fi privită decât cu satisfacție de către opinia publică a unui popor care înțelege să reacționeze energic contra maladiilor ce-i amenință sănătatea. Cazurile de corupție, de speulă, de mistificare intenționată a desăvârșirii cu un ceas mai de vreme a reformei pentru care a luptat și după care a ahtiat un popor sub veacuri întregi de iobăgie, trebuie să se înfierate pe față. Pătregaiului să i-se dea foc, la bubă să se introducă fierul roșu pentru a curăți regiunea inficiată. Presa în slujba adevărului arde dar nu distruge decât părțile contaminate. Focul purificator al tiparului liber este un mobil necesar al progresului, scutește organismul național de infecție. Critica liberă este tot atât de necesară ca și oricare instituție de stat. Fără supărare să dăm perdeaua la o parte și să privim cu seriozitate realitatea însăși, ca apoi în cunoștința datoriei să știm lua măsurile de îndreptare până nu este prea târziu.

Am întâlnit multă lume sceptică, fără încredere în ce privește măsurile de îndreptare. Chiar așa să fie? Nu credem, deaceia desvăluim totul.

O cărturărie românească atât de idealistă și de puritană în concepțiile sale cum este cea a Beiușului nu merită să fie jienită în simțămintele sale și nevoită a nu ridica ochii în fața țăranilor cari le aruncă priviri întrebătoare: aceasta ne e țara al cărei credeu ni l-ați infiltrat în suflete înainte de unire și pentru care ați suferit martiriul? Unanimitatea glasurilor intelectualilor din acest centru de cultură care peste un an va sărbători jubileul centenarului școlilor sale, nu poate avea nici un ecou? *Societatea de mâine* este interpretul conștiinței lor în fața opiniei publice și a factorilor superiori ai puterii de stat.

Ion Clopoțel

(În numărul viitor: posibilitățile de muncă ale țăranilor bihoreni).

POLITICA EXTERNA

Lord Rothermere

Lord Rothermere stăpânul unui mare trust de presă englez dorind, probabil, să încerce forța presei sale asupra opiniei publice mondiale, și-a ales o „campanie” și a pornit cu tot aparatul la convertirea ei.

Obiectul campaniei este „nedreptatea făcută Ungariei prin tratatul dela Trianon” și „înmagazinarea prafului de pușcă în Europa centrală prin nemulțumirea Ungariei”, și are ca concluzie „necesitatea revizuirii tratatului dela Trianon”.

Nu știm care să fi fost cauza care l-a determinat pe Lord Rothermere să aleagă această campanie și nu o alta. Dar fără îndoială există o cauză, și încă una externă fiindcă în campania sa, destul de pasionată, acest mare potentat al presei îndrumătoare de opinie publică este total neinformată. Lord Rothermere, în violența sa campanie, nu e mânt de o convingere lăuntrică puternică, rezultată din cunoașterea precisă a stărilor și faptelor, dintr-o documentare serioasă și dintr-o cercetare cinstită și profundă a realității, ci de altceva.

Un moment nu ne putem opri asupra naționalității sale de origine. Chiar dacă ar fi adevărat, cum spun adversarii săi, că englezificarea numelui său care amintește fuga din Egipt și minunea lui Moise, indică originea sa iudaică, nu ar fi nimic. Lord Rothermere nu e primul lord de origine străină, și nu noi suntem aceia care să refuzăm cuiva dreptul unei convingeri pe cuvântul că aparține unei rase sau alteia. Dar originea semită a Lordului Rothermere a fost desmițată, și ne închipuim chiar, că, fără alte cuvinte mai binecuvântate, un evreu nu ar putea să prefere Ungaria ungarilor cari se deșteaptă antisemiți, Ungaria numerusului clausus în universități și acum în barou, României în care evreimea întregă e la guvern, unde deputații și senatorii ei, deputații ei naționali, au fost aleși pe lista guvernului, cu ajutorul jandarmilor, contra partidului național-tărănesc a cărui sinceră democrație de multe ori a fost criticată de către antisemiți.

Tot astfel nu putem să ne însușim învinuirea, ce i-s'a adus din Croația, că Lord Rothermere ar fi interesat bănește în unele întreprinderi industriale din Ungaria sau ar urmări un joc de bursă. Chiar dacă așa ar fi și chiar dacă e bine știut că trusturile capitaliste în general și trusturile industriale metalurgice, a fabricelor de arme și muniții în special, au jucat totdeauna un mare rol în declanșarea războaielor, încă acest mare capitalist care, ca Stines sau ca Ford, a găsit compatibil și interesant să îmbine preocupările sale industriale, cu editarea de gazete și conducerea de campanii de presă, are dreptul să aibă o opinie într-o chestie mare, în cazul de față în chestia tratatului dela Trianon. Dar nu e cazul, însuși

Lordul Rothermere a desmițat că ar avea vreun interes material în Ungaria.

Dacă interes material nu este, dacă interes de rasă nu este, dacă interes științific nu este, dacă interes moral nu este — Lord Rothermere nu cunoaște stările de aici, el n'a venit să cerceteze problema la fața locului, el nu pune pasiunea de adevăr pe care a pus-o Scotus Viator când a apărât chestia minorităților oprite din vechea Ungarie — atunci, care poate fi interesul puternicului Lord, care poate fi mobilul ce l-a determinat în acțiunea sa?

*

Nu avem intenția să discutăm aici cu înaltul Lord chestiunea ridicată de d-sa. Ar fi prea obositor și prea lung să așezăm, întâi, potrivit realității și adevărului, curioasa și fantazista construcție a Lordului Rothermere, în scopul de a crea un câmp posibil de discuție, pentruca, apoi, să combatem argumentele sale și să le expunem pe ale noastre. Nu avem intenție decât să facem câteva observații.

Pe noi campania Lordului Rothermere nu ne emoționează, nu ne mișcă. Presa română în întregime a primit cu sânge rece acțiunea Lordului. Nu i-a răspuns nimeni, nu l-a atacat nimeni, nu l-a luat nimeni în serios. În schimb, cu titlul a document, întreaga presă română i-a produs articolele și a semnalat diferitele ecouri, și pro și contra, pe care le-au avut în presa diferitelor State, acele articole.

Cauza acestei liniște este că noi știm că nici o campanie, oricât de violentă și de susținută ar fi, nu are reușită decât dacă are un fond just și echitabil, dacă are un mobil moral și cinstit, dacă este întemeiată pe adevăr și sinceritate. S'au dus și alte campanii în contra noastră, și nedreptatea lor le-a înecat în ridicol, sau în neputință. Suntem oameni încercați.

Războiul nostru a fost un războiu drept. Ceeace am căpătat la încheierea păcii era ceea ce cuvenea, mai puțin decât ni-se cuvenea. Și aceasta nu pentru faptele noastre de arme, nu pentru puterea noastră militară și politică, ci pentru drepturile noastre naționale.

Ni s'a reparat la 1918 o nedreptate milenară. Am fost trupește și sufletește sfâșiați, am suferit chinurile amare ale opresiunii. Războiul din 1916 ne-a dat libertatea, ne-a dat unitatea națională și culturală, ne-a dat puțința vieții și propășirii.

Prin tratatul dela Trianon s'au atribuit României teritorii locuite în mare majoritate de români, și pe care poporul românesc era de baștină.

Adevărul și dreptatea e cu noi — cum ne poate înpământa, sau măcar îngriji acțiunea superbului Lord?

Pe noi ne miră chiar contra-atacurile croate, protestările slovacilor, declarațiile germanilor boemi, sau răspunsurile se-

riouse ale conducătorilor cehoslovaci. Pentru ce se dă o atâtă importanță bogatului întreprinzător de gazete? Pentru că sârbii și cehii dau seriozitate unei campanii fără fond moral? Lord Rothermere este încântat că acțiunea sa produce ener-vare în țările Micii Ințelegeri și răspunsurile îi încordează noui coarde la arcul său polemic. Că și așa rezultatul campaniei Lordului Rothermere va fi nul, este altă chestiune, pentru ce însă aceasta campanie să fie prelungită măcar cu o zi?

*

Lord Rothermere vorbește astăzi de nedreptatea care s'a făcut Ungariei, și nu-l interesează nici ce nedreptăți s'au reparat prin tratatul dela Trianon, nici ce noi nedreptăți ar rezulta din revizuirea acestui tratat. Pentru înaltul Lord nu există decât poporul maghiar de civilizație milenară, am putea spune chiar că pentru el nu există decât nobilimea maghiară. Milioanele de muncitori țărani croați, sârbi, români, sau slovaci, sau sutele de mii de muncitori industriali cehi nu-l interesează pe înaltul Lord. Pentru câteva mii de nobili orașeni maghiari sau de cultură maghiară jertfește bucurios sute de mii, milioane de țărani și muncitori de alte naționalități.

Lord Rothermere făgăduiește cu dărnicie Ungariei: Oradea-Mare, Cluj, Arad, pentru cele câteva zeci de mii de unguri, ne ținând seamă că aceste orașe sunt înecate în mase compacte de populație română, și pentruca Ungaria să-și reia în stăpânire aceste orașe cu majoritate relativă maghiară ar trebui să se robească din nou Budapestei aproape un milion de români.

Pentru superbul Lord câteva pietre din palatele de sute de ani, cu arcade medievale și blazon din orașele Ardealului, prețuiesc mai mult decât sute de mii de români, care nu vor să mai fie robi, care vor să-și trăiască liberi viața lor națională împreună cu frații lor de aceeași limbă și lege.

Dacă nu am ști că Lord Rothermere e un om perfect sănătos care joacă bridge, golf, tenis și dimineața după baie face exerciții de box, am ceti cu compătimire atacurile sale furibunde. Toată explicația contradicțiilor și absurdităților sale rezultă însă, limpede, din greșita sa informație, din unilaterală și falsificată sa informație. Nobilul Lord repetă cu punctualitate argumentele maghiare și e tot așa de neînțelegător ca și maghiarii față de argumentele popoarelor până la războiu oprite de dânsii.

Pentru noi Lord Rothermere este un ecou al propagandei maghiare, și suntem siguri că nu va fi ultimul „nobil” câștigat pentru cauza maghiară. Cu toată tenacitatea engleză mai curând sau mai târziu va înceta și Lord Rothermere campania sa, fiindcă îl va despera zădărnicia strigătelor sale. Dar se va ridica un altul, astăzi din rândurile unei națiuni amice, mâine din rândurile alteia — căci Lord Rothermere afirmă că Ungaria s'a rupt definitiv sufletește de Austria și Germania — unii poate mai slabi, alții poate

mai puternici chiar decât Lord Rothermere, fiindcă propaganda maghiară nu va înceta — pentru liniștea de acasă e neconținut nevoie de o agitație în afară, de o speranță de îndreptare a stărilor apăsătoare din lăuntru.

Noi vom continua să fim calmi, tari pe dreptul nostru, iar când campania contra noastră, îndemănatec dusă, ar câștiga prea mulți bărbați de seamă, va fi de ajuns să invităm dintre ei pe câțiva oameni cinstiți, dormici de adevăr, de bună credință să vadă care este realitatea și îndreptățirea noastră, și totul se va termina.

*

Argumentul fundamental al protestului maghiar nu este de ordin etnic național. Ungaria nu poate contesta că până în granița noastră și încă mai departe până aproape de Tisa sunt masse aproape compacte de români. Doar granița a fost trasă de oameni politici, — care nu ne erau perfect prieteni, — după hărțile etnografice ungare și germane.

Argumentul fundamental al protestului maghiar este unul de ordin cultural.

Nedreptatea care s'a făcut Ungariei este că s'a sfărâmat o țară civilizată, și profitul unor popoare inferioare culturale este poporului maghiar.

Budapesta astăzi atât de ospitalieră chiamă la ea vizitatori străini. Le dă gazdărie gratis în otele și toate înlesnirile. Cu automobilele comode pentru excursioniști și cu călăuze inteligente, străinii sunt plimbați prin frumosul oraș dunărean. Li se arată clădirile monumentale, vechile palate, statuetele și monumentele de artă, bisericile, muzeele, grădinele. Străinii sunt sărbătorii și puși în starea sufletească de a admira o țară și un popor. Universitatea Budapestei e cea mai veche din lume, Academia ei de litere și științe e una din cele mai vechi, bibliotecile și muzeele ei conțin piesele cele mai rare, arta și literatura ei e de renume mondial, străinul se află în mijlocul vechei Budapeste, în sânul unei țări de veche cultură și civilizație. Budapesta e vie, viața ei clocotește, dă perfect unui străin impresia că el se află într'o capitală occidentală, într'un mediu cunoscut lui, într'un loc de înaltă și aleasă cultură.

În această încântare, vocea de sirenă a călăuzei își începe acțiunea. În Palatul Parlamentului, clădit în stilul Parlamentului londonez, englezul va vedea pe lângă mândria ungurului de a avea o casă a țării atât de măreață și luxoasă, un Parlament demn de un mare și puternic popor, durerea lui că astăzi numărul deputaților și senatorilor e cu mult redus și multe pupitre sunt sortite să rămâie pustii, oarecum ca amintire că Ungaria nu poate rămâne ciuită. Tot în acea clădire se va arăta străinului, la bufet, că din patru mărețe castele medievale ale Ungariei unul a trecut la sârbi, altul — castelul Huniazilor ridicat de un român în sânul românesc al Hunedoarei — a trecut la români, și alte două la cehi, că Ungaria de veche civilizație a fost jefuită, în folosul unor popoare de țărani fără cultură.

Ungaria civilizată a fost nedreptățită, civilizația însăși a fost păgubită, răpindu-i-se regiuni de putere, de bogăție, pe care Ungaria a știut să le stăpânească cu atâta splendoare.

Dar asta „nu, niciodată!”

Străinul e dus în Piața Libertății, unde e pus să admire cele patru statui: Est, Vest, Nord, Sud, care reprezintă cele patru părți smulse din trupul Ungariei și care slăbite, plâpânde, muribunde vor fi salvate de mâinile vâjnoase și eroice ale ungurului etern.

Ungaria mică, Ungaria ciuită nu va mai putea ridica frumusețile din trecut, fiindcă ei i-s'au răpit teritoriile bogate pe cari milioane de robi ridicau comori pentru înălțarea capitalei Sfântului Ștefan. Acele bogății din teritoriile deslipite din fosta Ungarie nu mai sunt în mâni meștere, ci în mâni proaste de ciobani și țărani, sunt pierdute pentru civilizație.

În numele unei civilizații de o mie de ani, Ungaria își cere înapoi pământurile, bogățiile și robii „cari erau așa de mulțumiți cu soarta lor, în fosta monarhie ungară”. Își cere înapoi castelele și moștile magnaților, își cere viața bogată și zgomotoasă din trecut, își cere splendorile unei Coroane atât de potrivite cu viața medievală a nobilimii maghiare.

Prinții și baronii germani, pair-ii și lorzii englezi cari înțeleg ce au pierdut maghiarii, ei cari prețuiesc mai mult un grof ungur decât o mie de mușci harnici de pe moșia lui, vor fi totdeauna sufletește alături de milenara, de civilizată, de nobila Ungarie și vor protesta împreună cu ea pentru nedreptatea care i-s'a făcut.

Dar noi suntem popor de țărani, suntem prunci ai democrației egalitare și fraternității, suntem adoratorii libertății și dreptății, privim cu nepăsare la castelele și conacele, altădată pline de viață, de bogăție și de civilizație, și nu înțelegem nimic din durerea groșilor decăzuți din măreția lor.

Pentru noi libertatea și putința de a vorbi în limba noastră, de a ne închina în credința strămoșească, de a ne mândria idealurile noastre modeste de viață și fericire prețuiesc mai mult decât cultura milenară maghiară, iar micile noastre bisericiuțe, școlile noastre modeste, casele noastre fără strălucire și bogăție prețuiesc mai mult decât toate clădirile monumentale maghiare.

Poporul românesc este un popor blând și îngăduitor, el își desarmează adversarii prin calmul și bunătatea sa, maghiarii însă trebuie să știe că ei nu vor ajunge la Oradia, Arad și Cluj decât ca prieteni, niciodată ca dușmani. Dreptatea este de partea noastră și niciodată nu vom consimți să mai dăm în robie măcar un suflet de român.

E timpul poporului românesc acum. Unit, întregit și liber va putea da și el monumente de cultură și civilizație. Poporul românesc însă nu-și va putea repropoza nedreptățirea sau împilarea altuia pentru a se fi înălțat pe sine.

*

Ungaria nemulțumită că „s'a sfărmat o

unitate geografică și economică” prin desmembrarea ei, și „s'a pierdut o pavăză a civilizației la porțile orientului turbulent!” prin micșorarea ei, cere lumii civilizate reîntegrarea ei. Pentru aceasta își caută prieteni — și recunoaștem că știe să și-i găsească — în țările amice nouă.

În Italia, care are atâtea interese comune cu Ungaria, a găsit mai mult decât prieteni individuali, iar în Anglia mulți lorzi sunt câștigați pentru cauza maghiară. Curând vom auzi glasuri și din America, și poate și din Franța cu toate marile legături sufletești ce ne unesc. Pretutindeni se pot găsi oameni originali, cari simt plăcerea de a zice altfel ca toată lumea.

Dar care poate fi primejdia acțiunii Lord Rothermere și a altor lorzi rothermerieni?

Sfărâmarea tratatului dela Trianon, care, în special, în ce ne privește pe noi, a reparat o nedreptate flagrantă, liberându-ne teritoriile locuite de masse românești care și-au exprimat limpede și hotărât voința de a fi libere și de a hotărî singure de soarta lor, este o chestiune grea.

Nu numai că toate țările învingătoare sunt interesate la intangibilitatea tratatelor de pace, dar orice modificare nu ar putea fi consimțită decât atunci când interese mari ale omenirii o vor dicta. Oricum o modificare a unui tratat nu ar putea fi făcută decât pentru repararea unei nedreptăți evidente și flagrante, sau unei contradicții între texte ce dau loc la greutăți de aplicare, sau în fine, pentru satisfacerea unor interese ale unei părți, care nu jicnesc nici într'un fel interesele seculare.

Tratatul dela Trianon n'a contrazis principiile lui Wilson. Pentru motive geografice, economice, sau culturale nu puteau fi lăsate încă popoare de alt neam în robie la unguri. Și pentru acele motive popoare care și-au căpătat libertatea, nu și-o pot pierde astăzi.

România n'a anexat teritoriile ungurești, ea însă a lăsat în afară de granița ei mulți de români, contra voinții lor rămăși sub unguri.

România nu va consimți niciodată să i-se smulgă teritoriile locuite de români.

Tratatul dela Trianon nu va putea fi modificat decât, sau în urma unei arhete care să dovedească că țările limitrofe Ungariei stăpânesc teritoriile curat ungurești în contra voinței populației locale sau prin războiu.

De anchetă cinstită și imparțială nu va fugi nici un Stat succesor al vechei monarhii, dar de războiu nu poate fi vorba.

Nu există astăzi țară care și-ar putea lua răspunderea unui nou războiu mondial.

Și atunci unde e înmagazinarea prafului de pușcă de care ne vorbește Lord Rothermere?

Ce urmărește superbul Lord turburându-ne liniștea?

Războiul nu poate fi, iar pe cale pașnică Ungaria, neavând dreptate, nu poate câștiga nimic.

Acțiunea Lord Rothermere nu este nici

în interesul Ungariei, nici în acel al păcii.

Lord Rothermere, în pieptul căruiă cloccotesc sentimente umanitariste, ar fi făcut mai bine să ne lase în pace să ne sc îndichidă rămile războiului, sau să fi ajutat prin prestigiul său la Budapesta, apropierea între maghări și noi. Ar fi făcut mai bine să lase ca pe pământul acestei Transilvanii, unde noi suntem și băștinași și mai numeroși, să se așeze pa-

cea și buna conlucrare între naționalitățile conlocuitoare.

Lord Rothermere crede că e mai bine să ne învrăjbească 'trezind dorințe icalizabile, să ridice punțile de apropiere vorbind de sfărmearea tratatului dela Trianon, să ne facă suspecti umul altuia și să zădărnicească orice rodnică cooperare.

Să fie oare un joc de paciență a Lordului Rothermere, sau acțiunea unui înveninat dușman al păcii? N. Ghiulea

PROBLEME SOCIALE

Șomajul și plasarea

— Opera socială a sindicatelor muncitorești din Franța —

În Franța, sindicalismul nu e revoluționar numai, ci după războiu mai ales el se străduiește să înființeze opere sociale de ajutor și îmbunătățire, cari de sigur în gândul autorilor nu sunt sortite să întărească o stare de lucruri existentă, ci să o preschimbe pe cale pașnică. Într'un cuvânt ideile evoluționiste își au acum un rol în sindicate, în concurență cu ideile revoluționare.

O fază de reconstruire urmează unei ere de revendicări. „Dela 1906 la 1914”, serie d. *Bonnafoux*, în 1924, în teza sa dela Facultatea de Drept asupra operilor de îmbunătățire sociale de către sindicatele muncitorești în Franța, „sindicalismul nu încetează de a se întări, de a capta atenția masselor, dar e cu totul străin operilor de reconstruire, iar înființarea de opere sociale, în scop de a îmbunătăți starea muncitorilor, nu e în ochii săi decât o muncă vătămătoare”.

Dar în 1919, d. *Jouhaux* proclama că: „A face revoluțiune, înseamnă a întreprinde o întinsă operă de reconstrucție”. „Revoluționarii devin constructori în toate țările” adaugă d. *Maxime Leroy*. Astfel împuterniciți prin pildele venite de mai sus, înviorați prin înființarea „Sfatului Economic al Muncii” la 8 Ianuarie 1920, — o dată însemnată în istoria lumii muncitorești din Franța, — sindicatele s'au pus la lucru, în scop de a înființa organisme care să le facă independente, în măsura în care o corporație oarecare poate să fie independentă. Căci chiar dacă întreg Statul ar lua forma socială, adică cooperativă și corporativă, vădit e că cetățenii acestui Stat, nu ar fi totuși independenți față de nevoile economice, căci de pildă Statul nu ar fi totdeauna în stare să creeze muncă fără de sfârșit și, fără îndoială neorânduiei în repartizarea acestei munci tot s'ar mai isca încă. Astfel au ajuns sindicatele să aibă mai înainte de toate grija de a deslega chestiunea plasării, care în societatea din zilele noastre nu e decât chestiunea împărțirii muncii.

Aceasta e una din problemele care îngrijorează mai cu osebire lumea muncitorească. Șomajul e unul din relele mereu în creștere și de neînlăturat.

Bursele muncii au fost născocirea unci-

economist, d. de *Molinari*, chiar de pe la 1845. În gândul autorului, valorile de muncă, adică cererile de lucru, se cădea să fie desbătute în mod liber, în concurență cu ofertele, în adevărate târguri ale muncii dupăcum se obișnuiește pentru valorile financiare, în bursele sau pe piețele financiare. Era o idee teoretică. Bursele muncii nu au văzut curgând oferte și au trebuit să se mulțumească cu deslușiri date aderenților, a căror plasare individuală se făcea ca mai înainte tot de către birourile cu plată înființate de particulari sau prin căutare din uzină în uzină. Sisteme ce nu puteau fi totdeauna mulțumitoare.

O mare mișcare pornită împotriva birourilor de plasare, unde elementul muncitoresc nu își avea un reprezentant la direcție, și cari erau învinuite de a înlesni precupețirea și scăderea salariilor, avu drept sfârșit înființarea birourilor paritare municipale de plasare, unde atât patronii cât și muncitorii erau reprezentați. De pe la 1911 acestea își însușiră aproape mai toată opera de plasare a muncitorilor. În ajunul războiului chiar plasarea de către sindicate era prea puțin însemnată. Ele au găsit totuși îmbunătățiri de adus sistemului statist de birouri municipale. Sindicatele ar voi ca acestea să nu fie organe pur administrative, cu tendința de a nu ține seama unele de altele și de a nesocoti punctul de vedere profesional al chestiunii plasării. Ar fi de dorit ca organele județene să-și facă cunoscut unul altuia nevoile și disponibilitățile de mână de lucru din diferitele regiuni, adunând oferte de lucru superioare cererii pentru cutare sau cutare loc, și înlăturând astfel temerea de șomaj.

Sindicatele se îngrijesc astfel de introducerea în Franța a mânei de lucru străine, ele au înființat birouri de deslușiri, de sfaturi, de ajutor judiciar menite să lumineze pe muncitor asupra drepturilor pe care le au în virtutea legislației, în caz de accident de lucru spre pildă. Idealul lor e sindicalizarea, adică a da oricărei plângeri individuale un caracter corporativ ceace ar îmbuna adesea multe neînțelegeri.

Camera sindicală a funcționarilor regiunii pariziene, sindicatul funcționarilor

catolici, toate sindicatele din Alsacia-Lorena pentru a nu mai vorbi și de altele au birouri de ajutor judiciar. Bursa muncii din Paris are un birou de traduceri pentru uzul muncitorilor străini, cari s'ar întâmpla să aibă anume greutăți în raporturile cu șefii lor. Bursa muncii din Lille are, dela 1902, un secretariat muncitoresc de igienă anexat sfatului de ajutor judiciar, care ar putea fi luat drept pildă de către toate celelalte.

Crearea tuturor acestor organizații, care e consecința firească a solidarității muncitorești nu poate decât să o întărească. Sindicatele trăiesc din cotizazioni și e vădit lucru că cotizarea va fi mai bine primită și mai regulat plătită dacă ele aduc la cunoștința aderenților deslușiri profesionale, eventual plasarea în caz de șomaj, un ajutor medical și sfaturi de igienă pentru toată familia. Într'un cuvânt sindicatele vor primi cu atât mai multe fonduri cu cât ele vor fi și mai bogate și mai harnice. Numai pe cei indoctrinați cu principii drastice îi poate speria această perspectivă, și li s'ar putea atrage și acestora atențiunea că bogăția „Trade-Union”-urilor din Anglia, nu pare să le fi enervat acestora cătuși de puțin acțiunea corporativă.

În sfârșit sindicatul tinde să devie și în Franța, prin cassa de ajutor, o companie de asigurări cooperative și profesionale, împotriva șomajului involuntar și împotriva grevei. Această concepție e analogă celorla din alte țări cu sindicate înființate mai de mult; e mai greu însă de organizat, bine înțeles, când muncitorimea e nestatornică, muncitorul individualist și de multe ori străin în țara care îl folosește.

Totuși marile Federațiuni de sindicate, acelea ale tipografilor, ale lucrătorilor de metale, Uniunea Sindicatelor muncitorești din regiunea pariziană, aderând la confederația franceză a lucrătorilor creștini, nemai pomenind despre altele, au casse de ajutor și de prevedere, asigurând astfel aderenților lor indemnități variabile, mai totdeauna cu mult inferioare salariului normal, pentru înlăturarea oricărei abuz. Ajutorul social ia și aci forma corporativă, iar controlul e mult mai aspru decât dacă ar fi făcut de o administrație a statului. Dealtmăntrelea unele din aceste casse primesc subvențiuni dela comune, județe, dela orașele mari, asociind astfel solidaritatea națională cu solidaritatea muncitorească. Întâlnim deci și pe acest teren tendința de împăciuire socială. Asigurarea împotriva șomajului, care nu poate fi efectuată de către companiile de asigurări, nici de către societățile de ajutor mutual, este una din funcțiunile normale ale sindicatului muncitoresc de oarece este un departament al organizării muncii. Grupând muncitorii de aceeași profesie, asociați cu organele de plasare, sindicatul suprîmă o neegalitate a rizicurilor care împovăra rolul mutualității ne-profesionale în luptă cu șomajul și îngăduie un control regulat.

Se vede că pe terenul pur profesional,

sindicatelor muncitorești au și înțeles, în Franța, nevoia de crea organe care nu pot fi întreținute decât prin sacrificiile însemnate și neîncetate ale muncitorilor, dar cari fiind sub controlul lor, au avantajul

de a le însufla mai multă încredere, deoarece nu depind de nimeni altul decât de ei înșiși.

Contele De Leyges
consul al Franței.

Sfârșit de sezon

Plouă...

După zile frumoase, cu soare ferbinte și cer albastru, munții s'au posomorât de-odată, și au dat drumul mâniei lor, peste capetele noastre.

Nu mai era o ploaie discretă, care își revărsa belșugul în ceasurile de seară, sau peste noapte. A doua zi nici n'o mai știa. Era o revărsare de mânie, fără întrerupere, spunându-ne, cu un imperativ sfidător: „Haide, faceți-vă bagajele!”

Privesc, prin geamul deschis, cum șuvoaiele se descarcă nemiluite, cum sfori tot mai groase de ploaie, se amestecă, purtate de vânt, împrăștiindu-se într'un fum cenușiu, ce răzbate prin geam, ca o pulbere fină.

*

Prin ceața diafană a începutului de toamnă, revăd, ca prin binocul întors, zilele luminoase și binefăcătoare, când luați apa la izvor, în zorii dimineții, cu ochii strălucitori încă de visurile nopții.

Țărani și țărance își umpleau vasele cu apa tămăduitoare, ca s'o aibă de răcorire, în munca grea a zilei, sub ploaia de foc a soarelui.

Femeile duceau în spate leagăne mitite, din cari țânci liniștiți, deschideau ochi frumoși, spre lumina zilei.

Te așezi pe o bancă, în revărsarea tot mai caldă a soarelui, și deschideai o carte. Cei mai cuminiți, lăsaseră toate cărțile acasă. Se plimbau în voie, bucurându-se de mângăierea, pe care natura o rezervă totuși bolnavilor și surmenaților: liniștea.

La ora zece o baie de soare în marginea gârlei. Soarele ne învăluie în ploaia lui de raze fierbinți, ne silește să ne învărtim pe toate părțile și să nu întârziem prea mult, sub mângăierile acestei voluptăți, menită mai ales oropsiților muncitori, înconștii de marele favor, ce se revărsă asupra lor, cu atâta dărnicie. Lumea se îmbulzește la ziare, la poștă.

Ceata fericitorilor, cari nu se sinchisesc din liniștea lor suverană, n'au nici un zor. Ei știu prea bine, că dacă au o scrisoare, le-o aduce un prieten, iar cât pentru știrile din gazete, le vor afla de-aga, la masă, cu toate comentariile de lipsă.

Spre seară, când luăm apă dela izvor, pentru a treia oară, muncitorii se întorc dela câmp, purtând în spate o bună sarcină de fân proaspăt, cu miros parfumat.

Ei își umplu iar sticlele mari, pentru noapte, privind chiorâș la „domnii”, cari fură vremea lui Dumnezeu, și nu lucrează nimic...

*

Asistăm, de câteva zile, la o luptă surdă.

Vara și Toamna s'au luat la trântă.

Cine e mai tare?

Cine va birui?

Sfârșitul e incontestabil, dar ne interesează durata acestei încaierări.

Vara își susține lupta cu îndârjire, în plenitudinea forțelor ei de femeie frumoasă și voinică.

Împrăstie peste toată firea zămbetul ei de regină atotstăpânitoare. Imploră Soarelui căldură și lumină; mângăie florile ce încep a se ofili; și spune paserilor călătoare: „Mai veniți nișel. Vă spun eu când e vremea să plecați. Nu vă lăsați duse de nas, de femeia bătrână și capricioasă!”

Ci toamna surăde, cu ironie.

Seara, se strecoară peste lunci, și spune florilor, fără răutate: „Să vă băgați mințile în cap! Inchideți-vă petalele, să nu asvârl peste voi suflarea mea de brumă!”

Trece apoi prin pădurice și scutură ec-pacii. Frunzele cad îngălbenite de spaimă, și paserilor speriate le strigă: „Vedeți-vă de drum!”

Dimineața, asvârle — ca o ușoară muștrare — o pudră subțire de brumă peste lume.

Apoi rămâne liniștită câteva zile, jucându-și Apa Morților, la marginea zării, din ce în ce mai puțin distinctă...

Prinde în surdină chiotul soarelui și al pădurii — și zămbește în conștiința biruinței, zile și nopți se scurg, în lupta inegală, și nu putem să ajutăm cu nimic eforturile din urmă ale celei ce moare.

*

Plouă...

Am dormit și de data asta, cu geamul deschis, deși era rece.

În vis, am văzut un tren, cu locomotivă uriașă, strecurându-se, cu greu, prin ceață.

Era o locomotivă americană, cu marca: Septembrie.

Un conductor mititel — semăna cu mușicul din Ana Karenina — țipa cu glas strident:

— Partenza!

Al. Ciura

PROBLEME ECONOMICE

Aspecte din agricultura Germaniei și Elveției

Poate în nici o țară, care a luat parte activă la războiul ultimilor ani, nu se resimte refacerea mai mult ca în Germania. Ambiția refacerii desigur își vedea altor sentimente nemărturisite, dar acei țări aspectul de plină activitate. Fără îndoială că, dacă pătrunzi mai bine în tainele producției Germaniei se vor constata răni adânci ascunse cu măiestrie: supraproducție și lipsă de deuseu. Pe lângă acestea, muncă manuală din belșug și prețuri ridicate.

Germania n'a fost teatru de război; acest avantaj mare i-a permis: să-și manevreze întreaga producție pe linii întregi și să-și păstreze intacte toate elementele inițiale de producție, atât cu privire la industrie cât și la agricultură. Schimbările prin care au trecut alte state ale Europei s'au resimțit prea puțin în Germania, iar transformările conform spiritului de după război s'au efectuat cu tact, liniște și cu înțelepciune, care era necesară spre a stabili definitiv ordinea de stat, în primul rând.

Prin pierderea coloniilor, s'a resimțit întreaga economie rațională căci, ele furnizau cantități enorme de materii prime și produse alimentare de tot felul.

Agricultura Germaniei este nevoită deci să înceapă o luptă mai dărză după război pentru că, însemna că de acum înainte ea să suplinească și să întregască lipsuri însemnate pentru populația țării.

În vremea războiului și a blocadei, știința a căutat să înlăture prin surrogate nevoile cele mai urgente, iar raționaliza-

rea voia să împărțească producția în cele mai mici detalii.

Epoca de liniște caută prin toate mijloacele științei și tehnicii moderne să sporească producția în toate direcțiile dar nu în mod sentimental și patetic, ci în realitate, așa cum o cer împrejurările de refacere ale unui popor deprins cu traiul bun.

Activitatea industrială întrece normalul; fabrici, cari înainte aprovizionau armata, acum lucrează pentru export — cel transoceanic predomină — și mai ales pentru agricultură. La Essen se lucrează mașini agricole și în alte părți oțelul servește la motoare și autotractoare de toate tipurile și categoriile.

Mașinismul pare că vrea să înghită agricultura și să înlocuiască complet tracțiunea animală. Aceasta e prima impresie, primul aspect al agriculturii Germaniei de azi.

În parte se și reușește căci, concurența fabricelor dă lucruri de calitate, solide și trainice, cari rezistă ori căror avantaje străine. Exportul merge mai greu: nu s'au stabilit încă relații complete de încredere reciprocă și multe țări trăiesc încă sub impresia comunizării bunurilor!

Cercetarea exploatarea mari și mici — proprietatea nu s'a transformat — te lămurește că o primă grijă a exploatarea agricolă de azi este de a simplifica, micsora și înlocui cât mai mult munca manuală. S'a ajuns chiar la uniformizarea anumitor tipuri de mașini, instrumente și unelte pe baza cercetărilor institute-

lor de control și experimentarea mașinilor. Mașinile grele dispar; ele sunt înlocuite de cele ușoare dar solide și producătoare de energie îndoită. Peste tot se organizează și cursuri de conducători pentru proprietarii mașinilor; statul și inițiativa privată sunt în unison. Nu se concurează, nu se ambiționează în sens negativ, ci se întregesc.

În agricultura rațională se urmărește: cultivarea rațională a pământului cu mijloacele cele mai moderne, întrebuintarea îngrășămintelor artificiale pe o scară întinsă, semințe selecționate de primul rang și organizarea rațională a exploatării.

Fără îndoială, pentru mulți aceste lucruri sunt perfect cunoscute și unii se plictisesc să le cetească! Aceștia sunt snobii agriculturii! Dar, dacă trăim în mijlocul propagandei aceleia formidabile, care se duce de stat, asociații și instituții, dacă vedem și citim zilnic extraordinarul număr de reviste și ziare de specialitate — care pe cei naivi i-ar zăpăci, căci n'ar ști ce să aleagă! — atunci nu se poate să nu reflectăm dacă și cât din ceace fac alții știm și facem și noi? Iată unde rezidă toată filosofia.

Cultura rațională a pământului face progrese zilnice; toate institutele, toți savanții, toate organizațiile lucrează neîntrerat la experiențe de tot felul căci, în Germania săracă de azi, pentru experiențe și cercetări bani se găsește întotdeauna. Este paradoxală această observație pentru alte împrejurări mai favorabile, dar acolo se găsește cu totul natural.

Industria îngrășămintelor chimice a luat o dezvoltare mare. Totuși nimeni nu crede că s'a făcut maximum și savanții experimentează mereu. Volume întregi apar lunar, societăți cu zeci de mii de membri urmăresc rezultatele, instituții alcătuiesc mii de experiențe în toată țara, apar îmbunătățiri, și aceste toate pentru ce? Pentru ca să nu secătuiască pământul, pentru ca să-i păstreze umezeala, pentru ca în definitiv să ridice cu câteva zeci de kilograme producția la hectar! Câtă muncă, câtă trudă, câtă energie cheltuită — ar zice unii!

Dar dacă ne gândim, că deși se cunoaște amănunțit gunoii de grajd totuși încă nu s'a ajuns la un mod definitiv de preparare, în vederea conservării cât mai zgârcite a azotului? Și când vedem în alte părți că i-se dă foc?

Problema selecțiunii cerealelor este o problemă capitală; toți urmăresc tipuri ideale, iar acum în urmă pentru a normaliza munca în această direcție, toate institutele școlilor superioare germane respectiv ale universităților: Berlin, Bonn, Breslau, Giessen, Göttingen, Halle, Hohenheim, Jena, Kiel, Königsberg, Leipzig și München s'au constituit într'o uniune în scopul centralizării și unificării muncii în domeniul selecțiunii pentru a putea soluționa în acest chip mai repede și uniform problemele agriculturii conform nevoilor specifice ale fiecărei regiuni.

Atât de minuțioasă este munca în privința selecționării, încât actualmente se

lucrează intens la ameliorarea semințelor de tot felul de ierburi și la ameliorarea porumbului, care de sigur că nu este planta de predilecție a regiunilor de Nord.

Munca zootehnică este în plină dezvoltare; animalele Germaniei corespund nevoilor proprii după regiuni și sunt căutate la export. Munca agronomilor este complectată de munca medicilor veterinari, cari în număr mare sunt neobosiți în combaterea expozițiilor de tot felul și în combaterea tuberculozei, lucrări capitale, pentru cari abia le ajunge timpul.

Industria anexe ale agriculturii sunt la apogeu. Tot ce mintea omenească poate să-și închipuie, se traduce în realitate.

Munca, ordinea și disciplina desăvârșită au impresionat întotdeauna pe vizitatorul Germaniei. Se pare însă că consecințele războiului au sporit cu mult aceste calități căci, atât fabricile vizitate în regiunea Ruhr ca și exploatările din Hannover ori instituțiile de stat și de cultură de specialitate ne dau același tablou al muncii intense de peste tot.

Celece am văzut la Liethe lângă Hannover pe moșia fostului ministru la București d. von dem Busche, unde pe un nisip — în parte sburător — s'a ajuns ca în 7—8 ani să se producă orz, secară, cartofi ș. a. de o calitate superioară și unde culturile de pe această moșie mare pare că erau ale unui câmp de experiență, nu poate să nu te pună pe gânduri și fără de voie să apelezi la comparații dureroase.

Dar munca admirabilă dela Celle, ori aceea de pe valea Rinului, ori a industriașului din pădurea negră, ori aceea a württembergului dela Hohenheim? Cum să calificăm noi neobosită muncă a uzinelor, a porturilor și a întregii industrie agricole?

Un singur gând nutrește germanul: spre mai bine, cu orice chip; fiecare este așa de pătruns de necesitatea înfăptuirii acestui gând, încât sacrificiile individuale făcute pentru patrie nu sunt de loc preocupate.

Suntem datori deci să înregistrăm orice efortare către mai bine, ori unde o găsim, în același timp însă nu trebuie să neglijăm interesele proprii în senzul ca să profităm cât mai mult și noi din munca străduința și experiența altora.

Câmpiile cultivate ale Germaniei din Nord și până în Sud, sunt adevărate grădini îngrijite cu o minuțiozitate mare; pădurile ei sunt adevărate parcuri, iar valea Rinului o splendoare cântată de poezii și admirată de viticultori.

Poate nicăiri pădurea nu se bucură de mai multă protecție, cinste și îngrijire ca în Germania. Fiecare locușor este plantat, curățit, pieptănat și îngrijit cu dragoste de adevărat părinte.

Ce o fi îndemnând pe germani să țină la păduri? Ce-i îndreptățește să fie zgârciți cu lemnul ei? Care să fie raționalul acestei rândueli?

Imi pun aceste întrebări, pentru că vedem în alte părți lucruri pe dos. Vedem distrugeri, vedem torenți, vedem slabe

pășuni arse de soare, vedem în fine pe oricine că dispune de bogăția pădurei, că împarte, că taie, că transportă, se îmbogățește și trăiește peste hotare! Ce contrast și câtă lipsă de prevedere, de chibzuială și de patriotism! Unii adună, înmulțesc și păstrează, iar alții se întrec în distrugeri de tot felul, uneltesc și fac — se zice — politică forestieră!

Un bogat material strânge lună de lună serviciul de pănologie al institutului biologic din Berlin. Pe toate căile agriculturii de orice categorie sunt inițiați și îndemnați să facă observațiuni lunare și să le comunice institutului. Aceste observațiuni se referă la: prima înflorire la cereale (arătând varietatea), sfârșitul înfloritului, începutul recoltelor la fructele de tot felul, apariția bolilor criptogamice și a tuturor larvelor periculoase, începutul și sfârșitul recoltei cerealelor, apariția buruienilor de tot felul stricătoare culturilor, etc., etc.

Importanța acestor date pentru o țară întreagă și prelucrarea lor este de o așa importanță pentru agricultură, încât orice comentariu este, în adevăr, de prisos.

Tăcut și cuprins în chenarul plantațiilor seculare, se ascunde pe minunatul platon al Filder-ului, bătrânul nostru Hohenheim. L-am revăzut cu emoția școlarului, care trebuie să asculte prelegeri, să facă lucrări și să dea examene. Câte schimbări mari și aici. În 15 ani progresul Hohenheimului este așa de însemnat încât trebuie în adevăr să ne gândim dacă toate s'au făcut sunt și necesare. Dar ce face germanul prea mult? Institutele noi, câmpurile de cultură și de experiență, experiențele noi și plantațiile sunt modelul neîntrecut al celui mai bun institut de cultură agricolă a Europei, căci dacă n'ar fi așa, Hohenheimul departe de lume și sgomot se topea sau lăncezea. Apostolii culturii și științii agricole, cari strălucesc în literatura de specialitate, duc aici o viață de muncă, de studiu, de sacrificiu demn de instituția căreia și-au închinat activitatea lor. Studenții din toate colțurile lumii găsește aici cel mai minunat mediu de muncă, studiu și meditație, iar împrejurările poetice dau liniștea de care are nevoie acela care se dedică carierii grele de agricultor.

Dacă Hohenheimul a fost întotdeauna instituția către care mulți din agronomii noștri de frunte s'au îndreptat cu drept cuvânt, trebuie să fie și imboldul pentru aceștia ca și țara noastră să-și aibă Hohenheim-ul ei. Ne lipsește ambiția pentru lucruri mari și ample dar, ne pierdem energia în nimicuri, în frecături și răzburări meschine.

Elveția. Mulți cunosc Elveția ca țara bogățiilor, a excursioniștilor englezi, ori americani, ca țara munților cu zăpadă veșnică, ca țara ghetelor, șocolatei și ceasornicelor. Prea puțini însă îi cunosc agricultura, viticultura și creșterea vitelor.

Elvețianul este tipul omului muncitor, ordonat și sobru, care întrunește în grad superlativ și calitatea de sociabilitate. El trăiește din două activități: cea industrială și cea agricolă. Activitatea indus-

trială s'ar părea că trebuie să fie imitată datorită faptului, că lipsesc materiile prime și energia ieftină. Ori, tocmai aici stă tot secretul. Pentru a da ocupație unei populații capabile, industria elvețiană de tot felul face sacrificii enorme și producția ei, stă pe un nivel foarte ridicat. Cărbunele alb de care Elveția dispune nelimitat, contribuie pe de altă parte ca prețurile să fie acceptabile peste tot. Nu trebuie să uităm însă că tot ce produce industria Elveției este numai lucru de cea mai superioară calitate, produs din materialul cel mai select.

Elveția are numai agricultura mică: în cantonul Zürich 52.5% din suprafață (11642 exploatare) este ocupată de proprietăți de 3.1—10 ha. iar 31% (6864 exploatare) de acele dela 0.5—3 ha. Media venitului brut pe hectar în 1923 pe întreaga Elveție a fost de 1370.68 franci iar în 1924 de 1304.31 fr.: Un venit brut mai mare l-au avut proprietățile de 5—10 ha (1451.31 și 1335.47) față de cele de 10—15 ha (1375.59 și 1301.96 fr.).

Se disting în Elveția trei sisteme de exploatare: sistemul trienal îmbunătățit; fânețe cu agricultura și fânețe curate.

Cheltuielile de producție în mijlociu au fost în Elveția de 1093.62 fr. în 1923 și de fr. 1113.61 în 1924; și aici cele mai mari cheltuieli le arată proprietățile de 5—10 ha (1094.63 și 1189.28) față de cele de 10—15 ha (1062.65 și 1149.35 fr.).

Venitul net mijlociu pe țară a fost de fr. 277 în 1923 sau 4.06% în procente a capitalului activ și de 191 fr. pe ha în 1924 sau 2.68%. Proprietățile de 5—10 ha au 317.87 fr. la ha. venit net sau 4.24% în 1923 și 173.56 sau 2.2% în 1924 față de cele de 10—15 ha cu 280.56 fr. pe ha sau 4.11% în 1923 și 174.19 fr. în 1924 cu 2.72%.

Venitul agricol (câștigul întreprinzătorului și al familiei precum și plata muncii și dobânda averii proprii din exploatare) în Elveția a revenit în 1923 la 424 fr. pe ha. sau 7.06 fr. câștig pe ziua de muncă bărbătească, iar în 1924 a fost de 338 fr. la ha. sau 4.56 fr. pe ziua de muncă bărbătească.

Cheltuielile de întreținere în același timp exprimate tot pe ziua de muncă bărbătească s'au ridicat la 2.68 fr. în 1923 și 2.74 în 1924.

În 1924 Elveția a avut în mediu un capital activ de 7485 fr. la ha.; valoarea inventarului moșiei la ha. 5593 fr.

Condițiunile de exploatare sunt destul de grele în Elveția, lipsa pământului accentuată, iar gospodăriile sunt restrânse dar pentru aceia cu atât mai bine îngrijite, mai minuțios și estetic aranjate. Elveția este o grădiniță minunată unde fiecare colț îți desvăluie ceva nou și demn de văzut.

Producția cerealelor principale este normală; astfel la grâu 2000—2600 kgr. la ha. boabe; orz 2800—3100 kgr. la ha.; la ovăș 1200—1400k. la ha. Semai cultivă intens tutunul, cartoful, sfecla de furaj, iar pomicultura, grădinile de zarzavat și viticultura se bucură de o deosebită aten-

ție la elvețieni, cari știu să prețuiască la adevărata lor valoare aceste produse agricole, limitate la suprafețe reduse.

O deosebită ramură de activitate a elvețienilor este creșterea vitelor, manipulara și industrializarea laptelui. Vitele Simmenthal și cele sure, Sewytz, sunt mândria elvețienilor. (800.000 vaci cu 25 mil. q. lapte în 1911). Pășunile și fânețele bogate, cu o floră minunată fac ca aceste vite să-și găsească aici cel mai prielnic mediu de dezvoltare și producție. Țăranul elvețian știe să îngrijească vitele sale ca nimeni altul; igiena grajdurilor și a uneltelor de lăptărie este direct infiltrată în ființa sa. Școlile de lăptărie și produse ale laptelui, apoi școlile de agricultură sunt adevărate centre de lumină și fii de țaran învață meseria agricolă mai mult decât fac alții în țările adevărat agricole.

Laptele găsește un deuseu sigur la orașe; cooperativele și asociațiile de lăptărie asigură prelucrarea și distribuția. iar societățile de control îngrijesc controlul producției în mod permanent. Cine a vizitat școala de agricultură dela Strickoff din Zürich ori cea de lăptărie dela Rütli-Zolikofen, ori lăptăria centrală dela Zürich unde urmașii drului Gerber, adevărați savanți lucrează în specialitatea devenită a familiei, nu poate să nu rămână uimit de felul de organizare, de spiritual vior și perseverență acestei națiuni, care știe să-și câștige existența cu o muncă grea, fără preget. Nici una din invențiunile noi nu le neglijează elvețianul. Tot ce industria mașinilor aduce nou și de valoare în comerț, elvețianul aduce și în gospodăria sa. Binefacerile electricității sunt nenumărate și nu există casă de țaran fără întrebuintărea ei. Uneltele și mașinile cele mai perfecționate le mănuește și le îngrijește cu cea mai mare îndemânare și atenție; acestea fie că sunt importate, ori fabricate în țară, găsesc o răspândire mare și fiecare țaran își are semănătoarea, cositoarea ori grebla sa.

Curtea țăranului elvețian, redusă ca suprafață cum am spus, este de model. Întâi dispoziția clădirilor și aranjarea lor este caracteristică și chibzuită căci, lângă

casă și în același timp cu ea se află grajdurile, șura, lăptăria și șopronul. Toate sunt estetice aranjate și construite solid, în stilul propriu al Elveției.

Pentru demonstrarea valorii electricității în agricultură, cantonul Zürich a amenajat la o mică depărtare de oraș, pe o suprafață de 80 pogoane un model de curte electrică. Aceasta fără a avea complicațiile celeia dela expoziția din Dortmund este complect amenajată după cerințele moderne și dela țesala electrică, la mașina de muls și la răcitorul electric din podul casei, totul funcționează cu energie electrică, ca mecanismul unui ceasornic. Această gospodărie de model este de o reală valoare pentru țărani elvețieni căci, ei pot avea în realitate — și o cercetează mult — aceea ce de multe ori știu numai din cetite.

Elveția, înainte de răboiu a fost importatoarea de însemnată cantități de grâu românesc. Astăzi activitatea aceasta a încetat în parte și alte țări, găsesc acolo un deuseu sigur. Exportul nostru își are cântecul său și dacă va continua încă multă vreme starea de astăzi, piețele străine le vor stăpâni alții iar concurența va fi imposibilă.

Pe de altă parte produsele Elveției având calitatea recunoscută în industria lumei, ar trebui să ocupe mai mult pe comerțianții noștri; se cere numai un lucru, greu de găsit astăzi: promptitudine reciprocă. Și tocmai aici stă tot răul relațiilor noastre cu occidentul pe lângă o propagandă neomenească, lipsită de scrupul și simț comercial cinstit, dusă chiar de anumite elemente ce știu să se adăpostească și să se pricopsească la noi așa de bine.

Elveția cu agricultura și industria ei ne pot servi de model oricând și cine are prilejul, e bine să cimenteze legăturile ce există și să creeze altele noi bazate pe cinste, cuvânt și raporturi. civilezate.

Călimănești-Cozia. Iulie 1927.

Ion Luca Ciomac
Inspector General agronom.

Impresii din principalele orașe ale Insulelor Britanice

(urmare și sfârșit)

Printre excursiile mai depărtate se pot socoti acele dela lacurile Scoției și dela Valea Trossach's. Valea Trossach's, imortalizată prin scrierile lui Walter Scott, constă din vaste stânci îngrămădite în fundul unui mare defileu împădurit.

Ajunși la această vale luând trenul până la Aberfoyle și apoi o trăsură înaltă (te urci în ea pe scară) trasă de cai mari scoțieni, care te conduce până la lacul Katrine. Călea prin munte este extrem de pitorească. La început urci muntele având o praveștiște superbă asupra văiei Forthului, apoi îl scobori (de partea opusă) intrând în valea Grossach's ce-ți oferă o praveștiște din cele

mai încântătoare asupra lacului Vennachar și Achray.

Dela lacul Achray până la debarcaderul lacului Katrine, mergi prin pădure pe o șosea splendidă care-ți prezintă la fiecare cotitură și lumină, peisaje noi și frumoase.

Mergând cu vaporul pe lacul Katrine treci pe lângă insula pitorească descrisă de W. Scott în poemul său The Lady of the Lake. Pe măsură ce înaintezi pe lac, țărmurile își pierd încet cu încetul vegetația lor și devin stâncoase.

La Stronlacher te așteaptă iarăși o trăsură, care te conduce la Inversnaid, unde se găsește un frumos și elegant hotel cu restaurant, iar în apropiere vestita groată Rob Roy. De aci și până la Balloch călă-

forești iarăși cu vaporul pe lacul Lomond.

Acest lac este considerat ca cel mai mare din Scoția. Priveliști încântătoare ai, atât asupra colinelor și localităților care-l împresoară, cât și asupra muntelui Lomond. Numeroasele insule de pe lac acoperite de o bogată vegetație măresc și mai mult farmecul acestei călătorii.

Dacă o călătorie la lacurile Scoției este recomandată pentru orice turist, nu mai puțin o alta în nordul Scoției îți poate aduce plăcere și impresii noi, întrucât coasta dinspre marea nordului amintește în anumite părți pe aceea a Norvegiei.

Accastă coastă (pe marginile căreia poți călători cu trenul) are marginile unei râpoase, alteori stâncoase, cu deschizături sau golfuri mai mult sau mai puțin mari și în care marea se precipită în mod sgomotos.

Am întreprins o astfel de călătorie până la Aberdeen. Ajungi la acest oraș trecând prin numeroase localități din care unele cu plăji drăguțe, altele cu însemnătate istorică sau comercială. Astfel: orașul Dundee este supranumit și regatul pescuitului, în special al balenelor și focelor; Montrose oferă castelul său vestit, iar Perth (zis și orașul frumos al Scoției) își păstrează o situație pitorească, între două coline înverzite etc.

Aberdeen sau cetatea de granit (de aceea are casele construite din granit cenușiu) este un oraș modern și frumos atât prin străzile cât și edificiile sale. Oficiul municipal se găsește în o clădire cu turnuri înalte, de unde poți avea o frumoasă priveliște asupra întregului oraș. Clădiri cuturnulețe asemănătoare, sunt destul de numeroase.

O piață mai mare constituie „Union Terrace” cu gigantica statuie a lui Robert Burns și cu o grădină în terasă, — de toată frumusețea.

Universitatea conține mai multe muzee publice și pentru studiile studenților, precum și un turn înalt de 77 m. Tot de universitate depinde așa zisul Kings College, un edificiu din vechiul oraș și care are un dom în formă de coroană imperială. Tot în acest colegiu găsim și o capelă cu sculpturi în lemn și cu câteva morminte însemnate.

Aberdeen are vre-o 6 parcuri care de care mai frumoase și mai bine întreținute.

Portul cuprinde un basin cu vre-o 3 docuri și o mare hală de pește.

O preumblare la îmbucătura în mare a celor două râuri care-l udă (Dee și Don), îți lasă de asemenea impresii plăcute. La Don se vede vechea punte, la care face aluzie Byron în lucrarea sa „Don Juan”, când zice că: „se va sfărma numai atunci, când va fi trecută de fiul unic al unei mame care va călări pe unicul fiu al unei epe”.

Un oraș comercial al Scoției care poate rivaliza Liverpoolul Angliei, este *Glascow*.

Situat pe un mare râu (Clyde) făcut navigabil pentru vasele de mare tonaj, Glascowul este un oraș modern, care de și are numeroase edificii și monumente, totuși nu oferă vre-o importanță deosebită pentru turist.

Fabricile numeroase domină prin coșurile lor edificiile publice și arată nu numai progresul industrial, dar și spiritul întreprinzător al populației.

Împrejurimile atât de bogate în fier și cărbune contribuie de asemenea la dezvoltarea industriei, iar introducerea vaporului face să fie considerat ca cel mai mare oraș din lume în construcția năvilor de comerț.

În centrul orașului se găsește așa numi-

tul *squar George*, înconjurat de edificiile cele mai mari și mai importante ale orașului (poșta, primărie etc.). Tot în apropiere se găsește Catedrala și strada principală cu prăvăliile mari și bogate. Spitalul (Royal Infirmary), cimitirul, parcul Kelvin-grave (lângă case se găsește universitatea și galeria de pictură) merită toată atenția.

O vizită în port îți arată importanța sa comercială.

Numărul mare al lucrătorilor fără lucru, care se preumblă pe străzi, cu priviri provocatoare manifestând uneori față de burghezi (prin placarde, însemnări cu creta pe trotuare etc.), îți lasă o impresie nu tocmai plăcută și chiar ca proletar intelectual, cauți să-ți scurtezi timpul de ședere în localitate.

Dublinul capitala Irlandei este un oraș si tuat admirabil pe țămurile unui râu care se varsă în marea Irlandei.

Toate instituțiile și edificiile mai principale sunt aranjate în apropierea frumoasei grădini (un adevărat parc), cu statuia equestă a lui George II. Vom găsi deci în această parte: banca Irlandei (unde a fost odinioară parlamentul) în stil corintian; universitatea care are în față statuile marilor lor savanți; galeria națională cu frumoase colecțiuni de pictură și sculptură; muzeul cu numeroase antichități din care

remarcăm: broșa lui Tara, clopotul lui St. Patrik și calieul lui Ardagh.

Către sudul orașului se găsește catedrala St. Patrik, cea mai veche clădire a erei creștine (reconstruită în parte în 1200). În interiorul acestei catedrale se găsește monumente ridicate în memoria personalităților celebre din istoria Irlandei, precum și drapelul, săbiile și căsele cavalerilor de St. Patrik, care obișnuiau să se reunească aici.

Una din clădirile monumentale, care arată puternica producție industrială, este fabrica de bere Guinness. Această fabrică cuprinde cu sălile și magazinele sale foarte multe străzi ale orașului și o vizită prin ea se impune.

Unul din cele mai mari parcuri din lume se pare că-l are tot Dublinul. Este așa numitul *Phœnix Park*.

Avem aici tot ceace imaginația poate crea, ca frumusețe în aranjament, peluse, bosquette, lacuri, pavilioane, etc. În mijlocul parcului un obelise al lui Wellington, domină împrejurimile. În parc se găsește și o bogată grădină zoologică.

Împrejurimile Dublinului încă merită a fi vizitate, în special localitatea Bray, unde abundă locuri frumoase, văi încântătoare, cascade și înălțimi încununete de numeroase și vechi locuințe primitive (Cromlechs) și de pietre druidice.

Dr. Gh. Preda

EUROPA CONTIMPORANĂ

Opinia franceză și campania lordului Rothermere

Se poate vorbi de adevărată simpatie a francezilor pentru unguri? Cel puțin pentru epoca de după războiu numai de așa ceva nu se poate aminti.

Motivul pentru cari acest sentiment nu a putut prinde în generoasa inimă franceză sunt multe și destul de justificate. Dacă n'am aminti decât de faimoasa afacere „patriotică” a falsificatorilor de franci, unică în felul ei în istoria contemporană, și am găsi destul de justificată atitudinea care — de ură nu se poate vorbi — mai adesea indiferentă cu care a urmărit opinia publică franceză frământările ungarilor, în noua ipostază în care i-au aruncat păcatele lor și dreptatea istoriei.

Cu atât mai puțin se poate aminti de o simpatie a ungarilor pentru Franța; cu toate că emisarii propagandei maghiare, cari mișună prin toate centrele europene, nu scapă nici un prilej de a și-o afirma cu un lux de date istorice și decorată cu frazele bombastice ale curtoasiei ungarrești. Un astfel de emisar, profesor la universitatea din Dobrița, vorbind, în iarnă, într-una din sălile Sorbonei, despre relațiile literare franco-maghiare, nu mai slăbia Franța din „notre cousine”; iar la conferința interparlamentară unul dintre delegații ungaruri (d. Lukács, mișe pare) a amintit de „marile afinități” dintre temperamentul francez și cel ungar...

Dacă în prima jumătate a secolului XIX, ideile de democrație și libertate na-

țională ale revoluției și cele literare ale romantismului francez, au găsit un adevărat răsunet în Ungaria, după revoluția din 1848 și în deosebi după dualism spirital public unguresc numai de cultura franceză nu se entuziasma. Chiar în preajma anului 1848, când ideile revoluției franceze clocoteau în inimile viitorilor revoluționari unguri, cu toată răspândirea literaturii și a limbii franceze printre nobilii unguri, bine informatul H. Desprez, călătorind prin Ungaria, constata preponderanța tipului de viață englez în mijlocul societății ungurești. Nobilii unguri totdeauna treceau mai bucuroși canalul Mânecii, decât să se oprească în Franța democrată. După revoluția din 1848, cu toată simpatia de care se bucura emigrația ungară printre francezi, relațiile dintre aceste două popoare au intrat într-o fază de răceală, de indiferență, de regrete chiar, pentru speranțele înșelate și deoparte și de alta. Din partea francezilor această răceală era motivată prin atitudinea revoluționarilor unguri față de naționalitățile din Ungaria, atitudine care lovia în modul cel mai brutal principiul naționalităților, unul din punctele principale ale programului revoluționarilor francezi dela 1848. Presa franceză aducea mereu reproșuri ungarilor pentru că provocau luptă „fratricidă” dintre naționalități, împiedicând desmembrarea Aus-

¹ Cf. H. Desprez, *Les peuples de l'Autriche et de la Turquie*. Paris, 1850.

trierii a acelei „Turcii europene”, cum o numea Mazzini. Din partea ungarilor răceala era justificată de dureroasa constatare, că francezii nu țin și nu văd deloc unitatea Ungariei așa cum o vedeau ei. Din Franța veneau cele mai multe îndemnuri pentru desrobirea naționalităților din Ungaria. Încă de pe atunci ideea dac-română a început să câștige simpatii desinteresate printre publiciști și oameni politici francezi. Același Desprez de care aminteam mai sus nu vedea o stavilă serioasă panslavismului, decât în alianța ungarilor cu o nație românească unită și independentă. În *Le Siècle* Leon Plée pleada pentru o Dacoromânie, răspânditoare de civilizație latină în Orient; și la aceleași concluzii ajungea și Elias Regnault în a sa *Histoire politique et sociale des Principautés danubiennes*, scrisă în preajma congresului dela Paris.

După dualism și îndeosebi după creșterea importanței politice a Germaniei, simpatiei pentru englezi i-s'a adăugat simpatia pentru tot ceea ce venia, din bun sau rău, din Germania. De astădată a început să predomineze, nu numai în societatea înaltă, dar și în clasa mijlocie, a funcționarilor și a proprietarilor mijlocii — poate chiar mai mult printre aceștia — tipul german, de multe ori în cea mai desăvârșită încarnare prusacă. De o Germanie tare se legau desperate toate nădejile politicianilor unguri; cu principiile ei: („kulturkampf”-ul, dreptul celui mai tare, etc.) își justificau stăpânirea naționalităților din Ungaria și la nevoie chiar o lărgire a hotarelor ei (vezi pacea dela București). Robert de Flers, prin moartea căruia am pierdut pe unul dintre cei mai buni cunoscători ai problemelor Europei orientale, a atacat cu toată puterea ironiei lui spiritul acesta prusac pe care îl constatare în societatea ungurească.

*

În cântările lor desperate după un sprijin în favoarea revizuirii tratatului dela Trianon, ungurii au sondat adeseori opinia publică franceză. De câte ori vre-un om politic sau publicist vizita capitala Ungariei se bucura acolo de elogii și primiri fastuoase, printre cari se strecura abil un oftat după Ungaria de altădată, însoțit de câteva date statistice, din cari ar rezulta, nici mai mult, nici mai puțin decât prăbușirea Europei, dacă Ungaria nu va fi restaurată. Cu tot amalgamul de opinii care circulă în presa parisiiană, totuși, nici un glas nu se găsea acolo care să se înduioșeze de tânguirile dela Budapesta.

Între „loviturile” propagandei ungurești de după război, de bună seamă că ultima, a lordului Rothermere, este cea mai șgomotoasă. Nu este zi în care ziarele ungurești să nu închine faimosului lord coloane întregi, cu toate epitetele pe care le cuprinde vocabularul unguresc, atât de bogat în această materie. În presa internațională ziarele ungurești din ultimele trei luni se caracterizează prin o neobișnuită abundență de caractere grase; dând cu ochii de ele îți pare că pe malu-

rile Dunării trebuie să se petreacă vre-un eveniment față de care războiul mondial, ori revoluția rusească sunt floare la ureche.

În fața acestei neașteptate inundații de cerneală opinia publică de aci a rămas în aceeași ipostază indiferentă în care se găsea și înainte de acest eveniment „mondial”. Dela început, d. Auguste Gauvain, distinsul redactor dela *Journal des Debats*, unul dintre cei mai buni cunoscători ai noilor împrejurări politice din orientul Europei, a pus o stavilă categorică valului de cerneală dela Budapesta: Franța rămâne cea mai hotărâtă apărătoare a tratatelor, convinsă fiind că numai astfel se poate apăra Europa de un nou război, care ar fi lovitura de moarte a civilizației apusene. În același fel a răspuns și marele ziar *Le Temps* într-unul din editorialele sale, mulțumindu-se să înregistreze noile atacuri ale lordului Rothermere ca simpla titlu de informație. În numărul din 20 August al revistei *Revue Bleu* d. Dumont-Wilden înăbușă speranțele ungurești ca aceleași argumente, adăogând, că minoritățile din statele Micii Antante nu sunt atât de oprite cum o strigă în fiecare zi domnia dela Budapesta și cum înceară să ne facă să credem lordul Rothermere. Statele tinere ale Europei, dimpotrivă, au dat dovadă de multă înțelepciune politică; ele au învins greutăți cari se credeau insuportabile. Întâiele ziare parisiene, — ca și cele londoneze de altfel — au răspuns astfel lordului în singurul fel în care se putea răspunde în actuala stare de lucruri din Europa.

Totuși, nu credeam ca solicitările ungurești să nu prindă pe nimeni din mulțimea de reporteri ai ziarelor parisiene, cari, mai ales în lunile de vară circulă prin toate părțile lumii. Și, durere, presupunerea mea n'a fost desmințită. În săptămâna trecută marele hebdomadur parisiian *Candide* (nr. din 1 Sept.) aduce în pagina a doua, la rubrica *Choses vues*, un articol, intitulat simbolic „Crucea Trianonului” (*La croix de Trianon*). Autorul lui, d. Maurice Pefferkorn raportează acolo despre convorbirile avute în trecere prin Ungaria cu doi intelectuali unguri, plângerile cărora le-a auzit de altfel același, dela toți ungurii cu cari a schimbat o vorbă, în călătoria lui. D. Pefferkorn mărturisește că nu ia nici o atitudine față de opiniile exprimate acolo; că prezintă lucrurile așa cum le-a auzit, lăsând pe cititor să judece situația în care se găsește Ungaria de astăzi. Totuși din felul cum și-a ales convorbitorul și din concluziile dsale că „tratatele au fost concepute împotriva bunului simț” se poate deduce că a fost impresionat de tânguirile acolora. Și ceea ce mă face să suspicionez mai mult atitudinea dlui Pefferkorn este faptul că în convorbirea lui nu respinge argumentele interlocutorilor dsale, accentuând cu destulă energie principiul naționalităților, întâiul care trebuie luat în considerare în o astfel de discuție. Amintesc aceste obiecțiuni deoarece cred că se poate ridica și împotriva altor opinii cari încep să aibă oarecare răsunet în

presa europeană. E vorba de argumentul economic împotriva actualii stări de lucruri. Tratatele au desechilibrat situația economică a Europei centrale și orientale; numai o revizuire a lor ar putea salva dela peire Ungaria și Austria (d. Rothermere susține că și Cehoslovacia). De altfel și între argumentele interlocutorilor d-lui Pefferkorn acesta este cel mai de seamă: „Uzinele de fier, furnalele și pădurile din Transilvania sunt trecute în mâinile românilor. Fără aceste mine vor deveni industriile metalurgice ale Ungariei?” Morile din Budapesta nu mai au ce măcina pentru că o parte din terenurile agricole au trecut sub stăpânirea sârbească; cehii stăpânesc cursurile superioare ale afluenților Dunării pe malurile cărora sub vechea Ungarie a făcut instalații pentru oprirea inundațiilor (? , etc., etc.”

Întâlnind acest argument aici, articolele lordului Rothermere și, mai voalat, în articolele câtorva publiciști europeni nu ne putem mira deajuns cum se trece cu vederea principiul naționalităților, sfințit ca atâtea suferințe, cu atâtea sânge. Noi încă atribuim factorului economic o deosebită greutate, în actuala stare de lucruri din Europa; nu înțelegem însă și nu vom admite niciodată să se subordoneze lui principiul naționalităților, care a fost luat în considerare la alcătuirea tratatelor. Hotarele trase cu sângele nostru noi le vom apăra până la ultima picătură de sânge. În cadrele lor nația românească își va putea desvolta toate energiile înăbușite de aspirările stăpânitorilor. Aceste energii, suntem siguri, vor înlătura în scurt timp și neajunsurile economice de cari suferă astăzi nu numai acest colț de Europă, ci întreaga lume. Atunci lordul Rothermere, d. Pefferkorn și ceilalți vor fi convinși că „unitatea geografică” a Ungariei este o minciună, ca atâtea altele, pe care diplomația ungurească le-a aruncat, praf în ochii Europei.

Paris, 6 Sept. 1927.

Ion Breazu

* D. Pefferkorn califică „homme froid, précis, correct” pe interlocutorul dsale care, apreciind calitățile politice ale contelui Bethlen, primul ministru ungar, nu se sfîște să-l așeze pe acesta deasupra lui Mussolini, pentru fineța diplomatică și cultura politică de care a dat dovadă...

Cronică mărunță

— Un parastas pios a avut loc Duminecă în memoria neuitatului ziarist M. Em. Procopiu fost prim-redactor al ziarului *Patria* și vice-președinte al sindicatului presei.

— Frumoase serbări comemorative au fost aranjate în satul natal al lui Șincai-Șamșudul de Câmpie, în memoria marelui dascăl, de către societatea tinerimei române din Târgu-Mureș.

— D. prof. univ. N. Iorga a ținut în Cluj două conferințe cu subiectele: *Limile principale ale Istoriei Ardealului și Programe politice și acțiune politică*.

Porecle logojenești

(Urmare și sfârșit)

Dacă doi logojeni necunoscuți, ajung să facă cunoștință — fie în Logoj, fie în Paris — după ce își spun numele și pronumele oficial, e imposibil ca să nu se întrebe unul pe altul — pentru recunoaștere și siguranță — de numele familiar de batjocură. Faptul acesta mi-aduce aminte de o întâmplare șoadă. Iată-o:

Sunt patru ani de atunci. Eram la fata mea în Cernăuți. Mă jucam cu nepoțelele în prânzător. Ginerile vine la mine și zice:

— *Poftim, tată, în odaia de consultațiune. Este un vechiu cunoscut al Domniei-Tale și dorește să vă vadă. E un fost tipograf, mare socialist. Primăria i-a dat o funcțiune la administrație, ca să-l rețină dela agitațiunile, ce le făcea între colegii săi tipografi.*

Trec în sala de consultațiuni. Văd în fața mea o persoană necunoscută. Imi face impresia unui bărbat inteligent, cam de vârsta mea. Mă agrăște:

— *Bună ziua, Domnule Barbu! Sunt Traian Ilcău, de naștere logojan. Poate vă aduceți aminte de mine. Familia mea era vecină cu domnul Hazi. Ca feciorandru am plecat din Logoj și nici nu l-am mai văzut de atunci.*

— *Ilcău... Ilcău... Nu-mi aduc aminte de D-Ta... Cum ți-i numele de batjocură?*

— *Nu-l pot spune...*

— *De ce — zice ginerile — să nu-l spui?*

— *Mă mir — zic eu — știu bine că logojeni...*

— *Ei, spune-l — zice ginerile.*

— *Cât te cunosc eu — gândește Ilcău, fără să-și dea seama că gândește tare — dacă-l spun, de mâine încolo nime dintre cernăuțeni nu mă mai slăbește din Cucurigu. (Tare) — Nu-l spun.*

— *Domnule Ilcău, îi zic eu, mulțumesc! Te cunosc. Ion Cucurigu locuia vis-à-vis de noi. Eram coleg de școală și cel mai bun prieten cu Lae, vărul D-Tale.*

— *Vai, dle Barbu, m'ai tradat. De azi înainte n'am să mai ies din Cucurigu.*

Așa s'a și întâmplat. — Odată din ordinul primăriei a trebuit d. Ilcău să vorbească tipografilor socialiști, puși în grevă. Nici n'a început bine să vorbească, și colegii lui văzând în ce direcție-i merge vorbirea, au început... ce credeți, să-l huiduie, să-l fluere? Nu... ei să-i strige pe toate glasurile: *Cucurigu... Cucurigu!...*

Cine nu cunoaște astăzi în Cernăuți pe logojanul Cucurigu?

*

Incheiu. Ca să nu credeți că numai pentru porecele amintite până acuma am făcut atâta vorbă, dați-mi voie să vă prezint înregul pomelnic ce l-a primit generalul Lupu dela uica Brediceanu. Este alcătuit așa, ca să nu plictisească. Cetiți-l cu liniște și fără supărare!

Ciorcioloș, Blizelea, Boare, Branovăț, Baros, Cicoare, Ciocia, Capra, Dildi, Nisu, Ionu-Minii, Țăru, Lisu, Ciută-Lae, Ban-Țigan, Cova, Duțila, Doiban, Albe-Dulci, Dudușcă, Bucea, Cărcotă, Dobândă, Pucea, Ciomârdoacă, Fărgiauu, Cica, Lipa, Tălianu, Onea, Buhură, Olariu, Porțieșu, Opincariu, Tâmpu Cocodiciu, Picioe, Sperlea, Hotoră, Daihoc, Burcă, Pupăză-Ardeleana, Floca, Puliță, Săteana, Becu, Chersu, Busuioc, Curtu, Dina, Azmongioc, Gee, Cozacu, Cocătoane, Țiști, Mezdreală, Tăpăloane, Cucuruz, Băgin, Căprariu, Uniatu, Cojocariu, Panici, Iorgovan, Coregia, Luță, Fondili, Bulegia, Dădu, Peștișel, Buzatu, Tia, Borlovan, Gușatu, Bot, Cociovătoane, Droiu, Nemeșu, Furcheț, Boroiu, Șochița, Bigii, Urlău, Chițoran, Butuș, Părlău,

Minciună, Gilcu, Porea, Poteoavă, Ciort, Putorea, Moceală, Hăis, Untură, Broncoane, Șimos, Gură, Dulin, Mărgan, Corancea, Modunu, Mengel, Grancea, Crăsamănă, Părtan, Sănătoru, Părvan, Căpeța, Pu, Fureliță, Subțire, Ciuculiță,

Cacea, Știgliță, Fălosu, Tuțu, Viragoș, Fătosu, Geajma, Mogoș, Todorita, Boșu, Otă, Berberia, Hodoloni, Năvligă, Pârlea, Bagiu, Fani, Ocea, Sfârlea, Selepaț, Iederă, Țăpoane, Potim, Reghement, Cheloane, Ionu-Țiții, Tăpianu, Pipăicuța, Boldureanu, Clea, Micu, Tăbăcariu, Bichiș, Mazere, Măgariu,

Vânătu, Curechiu, Rămece, Cacă'n-ceacă, Broc, Cerec, Sfăre, Brânzeiu, Cătaiu, Lăbău, Varză, Sfoară, Băz, Drugău, Frecea, Lepșa, Cocoșilă, Ioța-Popii, Găgăilă, Păpăză, Ghiotiu, Mocia, Osman-Pașa, Ioțeu, Poncia, Costa-Chirșneru, Băboniu, Ministeriu, Păsloni, Boancă, Beșa, Ciucure, Mucea, Lisea, Brusture, Coșoveanu, Știnculiță, Muerotea, Nicolită, Momârlacu, Baca, Mucu, Lae-Lătu, Chiflă, Pucu, Ghirghina, Sughiț, Fărtoiu, Ordobă, Sgribent, Motoiu,

Cârnaț, Sfărlont, Burfan, Guic, Zăgoniu, Orvan, Pingica, Zău, Poiată, Izmenia, Marcu-Roată, Băgșan, Clipiciu, Ciufoni, Găoz, Țibuc, Ciuloni, Scovardă, Foia, Bera, Străluciu, Burcea Pera, Burenica, Trică, Iedu, Călbează, Bumbu, Dedu, Ciupără, Berca, Țetcu, Grozdana, Ceapă, Sfetcu, Pătrucu, Lăuădatu, Scovârdea, Cioncu-Umflatu,

Covășit, Năum, Cecău, Cucurigu, Cola, Hău, Mitru-Vetii, Bândăroane, Cărnă, Ciufu, Gorgăoane, Dodoloțu, Croncănel, Cilu, Brozică, Pișurel, Sângerete, Nițuleasă, Zamă, Șorgă, Muscăleasă, Chira, Hazi, Dunea, Niamțu, Ceca,* Ștrinfu, Gătăianțu, Gugu, Izdrea, Ghiță-Ilehiu, Mere-Pere, Orbu-Dinchiu, Cimu, Doroteiu, Boban, Ianci-Unguru, Bălan,

Pageș, Grecu, Benga, Pliuț, Iepure, Afet, Găiduț, Foanfa, Somot, Fărășină, Pește-verde, Rogojină, Brighiduș, Căbăniceriu, Ghitleru, Pălărieriu, Ceca, Flioațeru, Cotoe, Cicea, Repede, Motoc, Pantă, Giula-Șleht, Păciur, Barna, Cancea, Călabur, Bobolocu, Laută, Cocăț, Iova-Grecu, Măndru Șocaț, Neștea, Urdubă, Androane, Purțel, Trandafir, Bojoane, Sgăia, Trifulean, Bulincă, Boje, Postălace, Dincă, Pozdăria, Ciutură,

Vorușca, Turțură, Gângavă, Săpunariu, Biserică, Pilariu, Pogon, Mozoc, Baronu, Ivașcu, Zăr, Pătronu, Onoare, Stricătoane, Agapie, Tălpoane, Țăranu, Prefăcutu, Gușișe, Surdu, Mutu,

Paza-Banilor, Băbel, Lepa-Manta, Dărăbel, Bănădur, Albitu, Păreiu, Bălănețu, Gâșca, Căreiu, Laiu, Glicea, Căiegană, Brânză, Ciupa, Codru, Pană, Lolu, Pele, Bălmăjel, Cuglă, Neaga, Ionășel, Alivișca, Cocărtău, Romăniță, Săcărtau, Laită, Pipălac, Guran, Pițu, Botorog, Drăgan, Gându, Orbu, Păpăzoane, Moaie-Gheme, Pozdăroane, Cinghiță, Băcău, Spidac, Craiu, Vaidabeș, Petac, Știopu, Purecu, Șăran, Toșa, Pau-Mișconi, Răcean, Cucu, Torofleșcu, Luică, Gorgoș, Alu-Hazi-Truică.

Alu-Hazi-Truică

(Dr. Petru Barbu)

* Fiecare conducător al corului din Logoj — la început chiar și Vidu — purta numele de Ceca (Czegka) după primul conducător notist al corului.

Mișcarea teatrală în București

Sfârșitul verei în București nu lasă aceleași impresii ca la țară. În satele noastre adevărata viață se desfășoară vara, când fiecare zi e cuprinsă cu munca câmpului și fiecare zi trezește nădejdi nouă sau aduce desiluzii, după cum natura favorizează dezvoltarea vegetației de tot felul sau o compromite, uneori distrugându-o cu totul. Astfel omul la țară, chiar și când e numai în vilegiatură trecătoare, simte la sfârșitul verei melancolia unor zile ce par a fi trecut prea iute, fără să fi putut fi trăite pe deplin. Sfârșitul verei înseamnă la țară și sfârșitul activității intense. Pe măsură ce cad frunzele îngălbenite se smulge și sufletul omului de melancolie, de tristețe ce-o lasă conștiința tot mai evidențiată că totul este trecător în lumea asta.

Nu-i așa însă la București. Aici zilele de vară sunt zile de chinuri fizice și sufletești. Căldurile mari, străzile nestropite, locuințele în majoritatea lor fără confort și lipsa absolută a unor băi reci fac ca bucurăstii să răsună ușurați când se sfârșește vara. Deschiderea stagiunii la Teatrul Național, care are loc totdeauna în seara de 31 August, este primul semnal că vara, cu torturile ei, s'a sfârșit. Oricât de mult s'ar fi amuzat bucureșteanul la teatrul de vară „Cărăbuș” al dlui C. Tănase, deschiderea teatrelor serioase îi face totuși plăcere și bucurie. Mai mult. De câțiva ani încoace se observă că teatrul serios și bun a început să intereseze publicul din București, care-l preferă distracțiilor mai ușoare.

Mișcarea teatrală formează de fapt puntea de trecere de la viața de dulce far niente din lunile de vară la aceea a preocupărilor intelectuale, cari vor frământa pe cei mai buni dintre cetățenii acestei capitale mult hulite. În anul acesta viața teatrală se înfățișează mai variată, decât nu și mai interesantă, decât în alți ani.

Teatrul Național a scăpat de pacoșea direcției incapabile din stagiunea trecută și sub noul său director, d. Corneliu Moldovan, promite a se reface în cursul stagiunii actuale. Refacerea aceasta ar trebui să fie însă radicală și astfel poate ca într'un viitor apropiat să se poată complecta cadrele personale ale artiștilor, care au fost simțitor desorganizate prin plecarea, de bună voie și forțată, a unora dintre cei mai distinși artiști ai noștri. (Dna Maria Giurgea, dl R. Bulfinsky etc.).

Stagiunea actuală s'a început cu reluarea piesei „Răzvan și Vidra” de B. P. Hașdeu, drept prinos de recunoștință față de memoria acestui mare învățat al neamului nostru. Prima premieră a fost „Comedia fericierei”, piesă în 4 acte de scriitorul rus Nicolai Ieuoinow. Această premieră a fost anunțată cu mare reclamă și piesa se susține pe afiș. Că place publicului înțelegem, fiindcă e destul de spectaculoasă, dar reclama ce i-s'a făcut n'o găsim justificată. Piesa e scrisă în

genul cunoscutelor lucrări teatrale fabricate de dramaturgii evreo-maghiari din Budapesta Franz Molnar & Co., cu deosebirea că la piesele acestora interesul este bine susținut până la sfârșit, în vreme ce în piesa lui Ieuoinow interesul dispare tot în ultimele două acte, fiindcă în actul întâiu și al doilea se arată tot ce se va face în cele următoare. Puțina acțiune care există este trasă de păr și pe alocurea sucombă cu totul. Din cauza acestor slăbiciuni nici artiștii n'au putut să-i dea piesei o interpretare superioară. S'a simțit în deosebi lipsa atmosferei curat rusești, în care se petrece acțiunea.

Regia a avut-o d. Soare Soare. D-sa a adus un nou gen de a monta piesele, care poate fi o inovație, dar nu se potrivește la orice piesă. Nu înțelegem d. e. ce rost au acordurile de muzică repetate la fiecare ridicare de cortină și intrarea pe scenă a unor personaje din piesă prin urcarea din public peste rampă. Lucrurile acestea pot impresiona, poate, pe cei dela galerie, dar desigur că supără pe cei înțelegători.

La teatrul „Regina Maria” nu s'a produs nici o schimbare esențială. Stagiunea s'a început cu o piesă originală a unui debutant, d. G. M. Zamfirescu, asupra căreia vom avea prilej să revenim.

„Teatrul Mic” care a funcționat în stagiunea trecută sub conducerea dlui Fotino, pare a suferi o transformare radicală. Lângă d. Fotino s'a atașat ca codirector d. R. Bulfinsky, care a părăsit, spre părerea de rău generală, Teatrul Național. Dela înființare „Teatrul Mic” a cultivat mai cu seamă comedia ușoară boulevardiană cu incursiuni în domeniul picanteriei, trecând câteodată chiar în acela al frivolității. Nădăjduim că d. R. Bulfinsky îi va da o nouă îndrumare spre preocupări de adevărată artă. Nădăjduim și vom vedea.

Sub direcția dsoarei Dida Solomon, fostă societară la „Teatrul Național”, va lua ființă un nou teatru „Caragiale”. Ca la orice întreprindere nouă se anunță un program mare de acțiune cu intenții literare și artistice serioase. Așteptăm înfăptuirea lui, deși nu suntem prea încrezători în forțele noiei direcțoare, care nici în glumă nu-și poate revendica titlul unei personalități proeminente, cu a s'ar cere la conducerea și mai cu seamă la înjghebarea unui teatru.

Ion Băilă

Diverse

Scaunul electric nu omoară. — Din Copenhaga se anunță, că ziaristul Barfod a declarat în mod public că vrea să se supună de bună voie unei execuții pe scaunul electric spre a dovedi, că curentul electric nu omoară. În urma acestei declarații un ziar din localitate s'a oferit să suporte cheltuielile acestei execuții și să garanteze întreținerea familiei lui Barfod în caz când acesta totuși ar fi omorât de curentul electric. Acelaș ziar și-a asigurat și concursul unui colonel american care vrea să facă pe călăul. Direcțiunea halei uriașe din Copenhaga a pus la dispoziție sala ei spre acest

scop, iar o fabrică a luat angajamentul de a construi scaunul electric întocmai după modelele americane. — Mai lipsește doar autorizarea organelor competente, ca d. Barfod să poată spune... pe cealaltă lume... dacă execuția prin scaunul electric este sau nu mortală.

*

Naționalismul în cărțile didactice. — Fundația Carnegie a făcut o anchetă cu privire la eflorescența naționalismului așa cum se manifestă după războiu în cărțile didactice din diferitele țări. Rezultatele acestei anchete au fost publicate într'un volum, apărut de curând. Din extractele apărute în presa franceză se vede că Germania stă și azi, ca și înainte de războiu, în frunte cu laudele propriilor sale virtuți naționale. În cărțile didactice germane se spune și acum, că poporul german e cel mai viteaz din lume, că niciodată n'a fost învins în războaie, iar când totuși s'a întâmplat așa ceva, înfrângerea se datorea... ticăloșiei dușmanilor. Autodumnezeirea germanilor mergea până acolo încât se spunea în cărțile lor didactice, că poporul german este cel mai ales și cel dintâiu din lume, că după el rămâne un mare gol, apoi urmează animalele domestice, cele răpitoare și abia după aceea celelalte națiuni. Toți regii și împărații lor au fost mari și viteji, ceace se vede și din porecele lor semnificative: Carol cel chel, Carol cel gros, Carol cel prost, Carol cel nebul, Otto cel leneș, Carol cel rău, Henric cel bolnăvicios, Henric cel impotent, etc., etc.

În felul acesta s'a scris totdeauna în cărțile didactice germane și tot așa se scrie și azi, după marile victorii germane de la Marna, Verdun, Mărăști și Mărășești.

Bibliografie

A ieșit de sub tipar zilele acestea o lucrare nouă, datorită dlui A. Davidescu: *Orientări în filosofie*.

Auturul în cele 100 de pagini, ne prezintă un rezumat liminos a filosofiei, începând cu epoca îndepărtatului Thales până la apariția lui Aristoteles. Este o lucrare valoroasă pentru cei cari voiesc să se introducă în filosofie căci auturul a pus multă iscusință în înfățișarea diferitelor epoci.

În *Socrates și opera* sa sunt pagini le înălțare sufletească. Pe lângă o documentată caracteristică a marelui atenian, ne atrage stilul acestui capitol. A pus d. Davidescu atâta suflet în evocarea personalității lui Socrates, atâta căldură în descrierea operei acestuia, încât nu te înduri să o lași din mână până nu o isprăvești de cetit.

O recomandăm bucuror publicului cititor. Costul unui exemplar 35 lei.

S. T., prof.

Cronică mărunță

— Casa de filme „Colored Players” anunță producția a douăsprezece filme în câte două acte, în care vor juca exclusiv negri. Rolurile principale le vor juca cei șase negri cunoscuți în lumea cinematografică sub numele de „The Allies”.

— Din Londra se anunță, că pe ziua de 5 Sept. c. s'a inaugurat serviciul regulat de radio între Anglia și India. Prin aceasta s'a stabilit un serviciu regulat de radio pe întreg teritoriul imperiului britanic. Comunicație prin radio între Anglia, Australia, Canada și Africa de sud funcționează mai de mult și în mod cu totul satisfăcător.

Toată lumea citește:

Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România o o

de: ION CLOPOTEL   Prețul Lei 100

Dela Asociațiune

Președintele „Astrei” d. Vasile Goldiș, se află de 10 zile în Sibiu, luând contact cu membrii comitetului central din Sibiu. Se discută viitoarea activitate culturală a societății, cu problemele cardinale ce se impun.

Ultimele publicații ale „Bibliotecii populare a Asociațiunii” sunt următoarele: No. 147 „Din poveștile lui Moș Todor și alte povestiri pentru popor”, de Adam Boleu (din Brad). Frumoase legende și povestiri din Zarand, așternute pe hârtie de secretarul-tăran Adam Boleu, No. 146 „Un ceas de șezătoare populară”. Două povestiri pentru popor de E. V. Păcățian, chiuituri populare, adunate de Ioan Pop-Reteganul, o poveste frumoasă: „Fata din rouă născută, în rouă crescută”, o variantă a „Ilenii Cosinzenei”, de Adam Boleu, o povestire de Horia Petra-Petrescu No. 149 „Minunatele întâmplări ale lui Niță Zdrenghea, la București în America și aiurea”, de Alex. Lupeanu-Melin. Scene hazli deiserise cu verva unui umorist talentat. Niță Zdrenghea vede „lupta cu taurii la București”, la Cinematograf și crede că e aievea, isbind cu băta în pânza de cinematograf. Un american pățește multe și de toate — povestindu-le în felul mucalit al unui povestaș sfătos. Amintiri din copilărie, cu drăcoveniile de pe atunci (Nana Paraschie. Când am jucat teatru) completează această broșură, care ar trebui să fie citită în fiecare casă țărănească. Prețul fiecărei broșuri numai 5 lei. (Sibiu, str. Șaguna 6).

Din „Buletinele” despărțământului Sibiu al Astrei au apărut în timpul din urmă numerele 49—52, No. 49 conține o schiță de Horia Petra-Petrescu, despre Nicolae Bălcescu, cum moare, surghiunit în Palermo. Nr. 50 este darea de seamă despre activitatea culturală din 1926—27, pe larg, No. 51 o lucrare a dlui prof. dr. L. Daniello despre „Tuberculoza, dușmanul neamului” Dr. 52 o povestire împotriva analfabetismului: „Nunta amânată” de Horia Petra-Petrescu. Broșurile se răspândesc gratuit (adresa: „Astra” str. Șaguna 6).

Calendarul „Astrei” pentru 1928 se află în pregătire și va cuprinde un ales material din toate ramurile, pentru țărâniea noastră.

Min. justiției, comisiunea de naturalizări

Conform art. 23 din legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române, se publică următoarea cerere de naturalizare, spre știința acelor care ar voi să facă vre-o întâmpinare, potrivit dispozițiilor art. 23 din zisa lege:

Domnule Ministru,

Subsemnatul Dr. G. Gyarmathy Béla, dom. în Cluj str. Victoriei No. 14, dorind a deveni cetățean în România, de care mă leagă toate interesele mele familiare și materiale și considerând că m'am înisurat cu o cetățeană română în baza actelor alăturate cu onoare Vă rog a-mi acorda naturalizarea cu dispensă de stagiu.

Cu deosebită stimă:
Dr. Gyarmathy Béla.

Dos. No. 2264—1926.

„SCHMOLLPASTA“

S. A. Brașov

Fabrică de Cremă de ghețe
Premiată la 30 de expoziții

CVLTVRA NAȚIONALĂ

lărgindu-și câmpul de activitate, prin publicarea și de cărți ieftine, la îndemâna tuturor, va edita cu începere dela 1 Ianuarie 1928

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ

în care vor apare, la intervale cât de scurte, cărți scrise într-o limbă românească frumoasă și îngrijit tipărite, slujind la luminarea poporului.

Pentru alegerea cărților celor mai bune și încurajarea scriitorilor români, CVLTVRA NAȚIONALĂ înființează, în amintirea fostului său președinte și îndrumător neprețuit,

PREMIUL

VASILE PÂRVAN

de 50.000 lei, ce se va acorda pentru fiecare scriere inedită, care va fi aleasă prin concurs spre a fi publicată în Biblioteca Națională.

Primele două scrieri puse la concurs, spre a fi premiate fiecare cu câte

50.000 lei

sunt:

Viața și opera Regelui Ferdinand I

și

Istoria războiului nostru de întregire

Premiile vor fi decernate de o comisiune formată din câte un delegat al Academiei Române, al Ministerului Instrucțiunii și al Societății Scriitorilor Români.

Manuscrisele urmează să fie adresate CVLTVREI NAȚIONALE cel mai târziu până la 1 Noembrie 1927. Condițiunile de detaliu ale concursului se trimit după cerere de către Direcțiunea Societății CVLTVRA NAȚIONALĂ, București, strada Doamnei No. 1.